

Čitalačke navike učenika u osnovnoj i srednjoj školi

Kružić, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:697471>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-16**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Katarina Kružić

**Čitalačke navike učenika u osnovnoj i srednjoj
školi**

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2016.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Katarina Kružić

Matični broj: 0009059784

Čitalačke navike učenika u osnovnoj i srednjoj
školi

DIPLOMSKI RAD

Preddiplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/Povijest

Mentorica: prof. dr. sc. Karol Visinko

Rijeka, 6. prosinca 2016.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. POVIJEST ČITANJA	3
1.1. RAZVOJ PODUČAVANJA ČITANJA I PISANJA	5
2. ODGOJ ZA ČITANJE	6
2.1. ZAŠTO JE VAŽNO ČITATI	7
2.2. POZITIVNO ČITALAČKO OKRUŽENJE	8
2.3. PREDŠKOLSKO RAZDOBLJE	10
2.4. ŠKOLSKO RAZDOBLJE	11
3. ŠKOLSKA LEKTIRA	12
4. ISTRAŽIVANJE	16
4.1 PREDMET ISTRAŽIVANJA	16
4.2. CILJ ISTRAŽIVANJA	17
4.3. POLAZIŠNE PRETPOSTAVKE	17
4.3. METODA ISTRAŽIVANJA	17
5. UZORAK ISTRAŽIVANJA	18
5.1. OSNOVNA ŠKOLA	18
5.2. SREDNJA ŠKOLA	20
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA	22
6.1. OSNOVNA ŠKOLA	22
6.2. SREDNJA ŠKOLA	32
7. USPOREDBA REZULTATA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE	41
8. ZAKLJUČAK	46
9. SAŽETAK	48
9.1. KLJUČNE RIJEČI	48
10. LITERATURA	49
11. PRILOZI	51

11.1. ANKETA	51
ZAHVALE	55

UVOD

*Mislim da bi djeca trebala više čitati
jer će onda na svijet gledati drugačije i pozitivnije.*

(učenica 8. razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici)

Od pamtivijeka čitanje je bilo primarni izvor obrazovanja te je oduvijek predstavljalo najznačajniji oblik komunikacije i prijenosa znanja. Knjiga je tim više bila vrednija jer je nije svatko mogao posjedovati, samo oni koji su je mogli priuštiti i koji su bili dovoljno školovani da znaju čitati. S vremenom se to promijenilo – danas je knjigu umnogome zamijenio internet. U današnjoj eri tehnologije i sve većeg tehnološkog napretka, mnogi misle da se knjige gotovo više i ne čitaju. Međutim, treba uzeti u obzir da se čitanje ne odnosi samo na čitanje knjiga, čitati se mogu i novine, časopisi, tekstovi na internetskim portalima, reklame itd. Razmišljajući šire, moglo bi se reći da je internet glavni *krivac* za nepopularnost čitanja knjiga jer oduzima većinu slobodnog vremena, posebice mladima. Daleko od toga da je on, kao glavni izvor informacija loš, ali nikako ne bi trebao zamjenjivati knjigu i pisanu riječ. Život bez tehnologije danas je teško zamisliv, pogotovo mlađim generacijama, a njezina uloga velika je kako u životu odraslih, tako i u životu mladih. Zato je uloga obitelji, nastavnika, knjižničara i ostalih koji okružuju dijete, u ovom slučaju posebno važna kako bi se kod djeteta od najranijih dana usađivala važnost stvaranja kvalitetnih čitalačkih navika.

Čitanje može imati različite svrhe, zato i govorimo o čitalačkim navikama. Osim obrazovanja, ono služi i za razbibrigu, odnosno čitanje u osobne svrhe, čitanje u profesionalne svrhe te čitanje u javne svrhe. Tijekom sva četiri obrazovna ciklusa učenici moraju biti poticani da čitaju te na taj način

stvaraju čitalačke navike. Cilj je učiniti ih uspješnim čitateljima, a to se može postići redovitim upućivanjem na samostalno čitanje.

Čar čitanja i izvor užitka i zadovoljstva su mogućnost uživljanja u neka druga vremena, svjetove, ljude te odmak od stvarnosti. Tek pojednici, koji su tijekom djetinjstva bili u pozitivnom čitalačkom okruženju, danas to razumiju i u tome uživaju. Nažalost, u većini su ipak oni koji na čitanje gledaju kao na obvezu te nešto u čemu ne pronalaze uzbuđenje i zanimljivost. Upravo iz tog razloga i pišem ovaj diplomski rad. Željela sam sama provjeriti i uvjeriti se kakve su zapravo čitalačke navike učenika u osnovnoj i srednjoj školi te je li situacija zaista tako kritična.

Istraživanje u obliku ankete provela sam u studenom 2016. godine. U istraživanju je sudjelovalo 126 ispitanika. U nastavku rada rezultati će biti prikazani grafički uz popratna objašnjenja. Na poslijetku, rezultati osnovne i srednje škole bit će uspoređeni te dodatno pojašnjeni. Dobiveni rezultati ovog istraživanja mogu biti od koristi svim profesorima hrvatskog jezika pri pokušaju približavanja knjige i čitanja mladima.

1. POVIJEST ČITANJA

Čitanje je zadivljujuća sposobnost koju postižemo neizvjesnim metodama. To je vještina stara koliko i samo pismo. U 5. tisućljeću prije Krista Sumerani su izumili pismo. Nakon dugotrajnog procesa usavršavanja, izumljen je grafički sustav. *Najveća revolucija u povijesti ljudstva bijaše izum pisma, kojim je čovjek riješio problem kako da svoj govor prikaže vidljivim znacima* (Horvat, 1939, str. 67).¹ Uspostavljanjem grafičkog sustava započelo i razvijanje čitanja i pisanja. Još prije nego što su počele postojati škole, čitanju i pisanju se je podučavalo na različite načine. Ulogu učitelja u početku su imali roditelji. Na taj način su osigurali prenošenje znanja iz generacije u generaciju. Na koji način su to radili nepoznato je, ali svaki od njih imao je svoju metodu pa je uskoro nastala velika razlika u načinu podučavanja čitanja i pisanja. Tek kasnije se je ustalila određena metoda kojom su se ljudi počeli koristiti. *Ljudska iskustva i znanja su se tijekom vremena povećavala te se javlja potreba za izdvajanjem obrazovanja iz ukupnosti društvenog života.*² Ubrzo su se pojavile i škole koje su kao odgojne ustanove, između ostalog, podučavale i čitanje i pisanje. Podatci iz sredine trećeg tisućljeća prije Krista govore o postojanju škola u starom Egiptu. Od tada, pa sve do danas, u školi se podučavaju tri osnovne vještine pismenost: čitanje, pisanje i računanje.

Od početka četrnaestog stoljeća postoje potpuni dokumenti o školama koje su podučavale čitanje, pisanje, osnovnu aritmetiku i pjevanje te, ono najvažnije, bile su otvorene svima. Iako je latinski jezik tada bio službeni jezik administracije i znanosti, narodni jezici su ukoro počeli dobivati na značaju. U

¹ Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009., str. 116

² Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009., str. 116

kasnom srednjem vijeku i ranoj renesansi znati čitati i pisati izvan Crkve, bila je povlastica plemstva i, kasnije, višeg sloja građanstva. Većina djece iz tih slojeva poduke je počela dobivati vrlo rano. Kvintilijan, rimski odvjetnik iz prvog stoljeća, napisao je *Institutio oratoria* – pedagoški priručnik koji je imao velikog utjecaja za vrijeme renesanse. *Neki smatraju da dječake ne treba učiti čitati prije njihove sedme godine, jer je to najranije doba kada mogu usvojiti pouku i izdržati pritisak učenja - međutim, oni koji smatraju da djetetov um ne smije ni na trenutak ostati neiskorišten, mudri su. Naposljetku, ako su djeca sposobna za moralno vježbanje, zašto ne bi bila sposobna za književno obrazovanje?*³

Knjige su u petnaestom stoljeću bile rijetke i nedostupne. Zato su česta bila recitiranja i javna čitanja na koja su dolazili oni koji nisu znali čitati, a koji su uživali u slušanju priča. Uloga knjige uskoro se je promijenila. *Dok je u antičko doba knjiga u prvom redu bila instrument za prijenos znanstvenih informacija, literarnih i drugih tekstova, u ranom srednjem vijeku ona ima najčešće liturgijski i uopćeni crkveni sadržaj, a u mnogo slučajeva poprima i značenje reprezentativnog, kulturnog i magijskog objekta.*⁴ Važno je spomenuti i samostane koji su u to vrijeme bili izvor pismenosti. Redovnici su prepisivali, ukrašavali i čuvali knjige, a tijekom jedanaestog stoljeća samostani prestaju biti jedino mjesto pismenosti.

*Prije petnaestog stoljeća skolacizam se pokazao kao korisna metoda za pomirenje vjerskih pravila i argumenata ljudskog razuma, što je imalo za posljedicu concordiu discordantium ili sklad između različitih mišljenja.*⁵ Do šesnaestog stoljeća ta je metoda prevladavala u školama diljem Europe. Ona se je kasnije dovela u pitanje i postupno mijenjala. Pojavom tiskarskog stroja pojavila se je i tiskana knjiga što je označilo kraj prepisivanja. Tiskarstvo se je

³ Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb: Prometej, 2001., str. 84

⁴ Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb: Matica hrvatska, 2006. Str. 166.

⁵ Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb: Prometej, 2001., str. 85

proširilo Europom, a samim time i knjiga je postala dostupnija i pristupačnija. Danas, u suvremenom svijetu nemoguće je živjeti i opstati bez vještina čitanja i pisanja te je nezamislivo prepisivati knjige koje su postale dostupne na svakom koraku.

1.1. RAZVOJ PODUČAVANJA ČITANJA I PISANJA

Da bi podučavanje iz materinskog jezika, u ovom slučaju hrvatskog, bilo uspješno, potrebno je znati čitati i pisati. Brojni pedagozi, nastavnici i metodičari uvidjeli su važnost podučavanja čitanja i pisanja. Danas čitanje više nije privilegija, već potreba i zato ne čudi činjenica da je velik fond sati u osnovnim i srednjim školama posvećen upravo podučavanju materinskog jezika.

Tijekom godina, metode za podučavanje čitanja i pisanja su se mijenjale. *Raznovrsnost ovih metoda rezultat je ne samo potrebe da se složeni proces čitanja i pisanja učini što pristupačnijim i lakšim malim početnicima, već i posljedica društvenog razvitka, specifičnosti sastava pojedinih jezika, razvoja psihologije i didaktike u općem okviru pedagogije* (Demarin, M. 1965, str. 16).⁶ Metode početne i najvažnije nastave iz čitanja i pisanja u prvom obrazovnom ciklusu mogu se podijeliti na analitičke i sintetičke. Njihovom kombinacijom nastala je analitičko-sintetička metoda. Tu je još i globalna metoda čitanja koja se temelji na pamćenju slike riječi u cijelosti, bez analize i sinteze. Učenik ne mora poznavati slova, već se u takvu čitanju upotrebljavaju imenice čije se slike lako pamte. Takvo čitanje učenike uvodi u analitičko-sintetičku metodu čitanja koja se u početnom čitanju odnosi uglavnom na glasovnu strukturu riječi. Međutim, razvojni put čitateljskih vještina povezan je s razvojem učenika.

⁶ Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009., str. 120

Poznavanje razvojnih razdoblja kroz koja prolaze učenici u teoriji često puta nema veze s onime u stvarnosti. *Nastavna praksa govori o katkad vrlo iznijansiranim čitateljskim sposobnostima učenika kao posljedica niza ne samo psiholoških nego i socijalnih te ekonomskih čimbenika.*⁷

2. ODGOJ ZA ČITANJE

Kako su neka istraživanja pokazala, za razvoj vještine čitanja važne su predčitalačke i čitalačke vještine te da taj razvoj započne što ranije - već od druge godine djetetova života, a ne od šeste ili sedme kada ono kreće u školu. Predčitalačke vještine podrazumijevaju *spoznaje o postojanju i karakteristikama pisanog govora prisutne u svijesti djeteta znatno prije nego što dijete nauči čitati i pisati* (Čudina-Obradović, 1995a, str. 174).⁸ Početni interes uistinu jest početnički u predškolskom razdoblju. Njime su obilježene spomenute predčitalačke vještine. Da bi dijete savladalo čitanje, potrebno je da savlada i čitalačke vještine koje se nadovezuju na predčitalačke. *One podrazumijevaju primjenu abecednog načela, razvijanje govora, upoznavanje sa značenjem pisma i teksta, prijenos govora u pisani tekst, uvježbavanje orijentacije u tekstu i upoznavanje s pismom, razvijanje glasovne osjetljivosti, primjena abecednog načela, razvijanje pisanja te postizanje glatkog čitanja s razumijevanjem* (prema Čudina-Obradović, 2000, str. 24).⁹ Osim toga, na razvoj djetetovih čitalačkih vještina utjecaj imaju i njegovo materijalno te socijalno okruženje.

⁷ Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 52

⁸ Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009., str. 124

⁹ Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009., str. 125

2.1. ZAŠTO JE VAŽNO ČITATI

Ako steknemo naviku čitanja, izgradili smo sebi utočište od skoro svih nesreća u životu. (Somerset Mom)¹⁰

Ranije je već navedeno da se u odnosu na prošla vremena knjiga danas čita puno manje. *Današnja djeca ne čitaju jer su naučila da je čitanje dosadno, nezanimljivo, naporno i nekorisno.*¹¹ Za to je, uglavnom, kriva okolina u kojoj se dijete nalazi. Međutim, isto kao što je dijete naučilo da je čitanje dosadno, može naučiti i da je ono zanimljivo. Čitanje je individualan doživljaj te se mnoge stvari interpretiraju i shvaćaju na drugačije načine. Ali to i je čar knjige. Cilj čitanja je, između ostalog, da djeca razviju sposobnost koja je potrebna za uspješno rješavanje zadataka čitanja u nastavi, ali i u izvannastavnim aktivnostima. Učiti čitati je važno i zbog vlastitog trajnog obrazovanja. Slabe sposobnosti čitanja u školi mogu dovesti do brojnih problema među kojima su i loše ocjene. Problemi koji se još javljaju, a za sobom povlače i brojne druge probleme koji će uslijediti u budućnosti, su i *poteškoće u dekodiranju riječi, nedostatna brzina čitanja u sebi i naglas, nerazumijevanje riječi, nerazumijevanje sadržaja pročitane teksta, nedostatan razvijena sposobnost koncentracije, pogrešno čitanje riječi, nepoštivanje interpunkcije, rečenične intonacije te akcentuacije.*¹² Međutim, ponekad razvoj sposobnosti čitanja ne teče glatko. Kod nekih s učenika javljaju problemi koji se ispravljaju korektivnim programima. Nekada će dopunska nastava za to biti dovoljna, a nekada će ipak zatrebati stručna pomoć.

Kulturu čitanja kod djece treba čim više poticati – govoriti im da čitaju u sebi (što je osnovni oblik čitanja), da svakodnevno čitaju te da stvore naviku o

¹⁰ <https://www.srbijadanas.com/clanak/mudre-misli-deset-razloga-zasto-treba-da-citamo-knjige-13-09-2015>

¹¹ <http://klokanica.24sata.hr/skolarci/slobodne-aktivnosti/15-razloga-zasto-bi-djeca-trebala-citati-knjige-1713#>

¹² Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 54

tome, da čitaju različite tipove tekstova te da vode bilješke o pročitano. Bilješke su nužne za samokomuniciranje, važne za izdvajanje bitnih od nebitnih podataka te vrijedne kao podsjetnik na pročitano.

Čitati je važno i zbog proširivanja rječnika i sveukupnog jezičnog izražavanja. I iako knjige mnogo doprinose izgradnji učeničkog rječnika, *on se gradi ponajviše slučajno, spontano i pod utjecajem različitih izvora do kojih učenici dolaze nenamjerno i namjerno.*¹³ Osim toga, veliku ulogu imaju i osobe s kojima dijete provodi mnogo vremena, poput obitelji, prijatelja ili neka od, danas sve popularnijih, društvenih mreža i medija. Važnost čitanja je u tome i što ono razvija sposobnost zamišljanja i maštanja, što je odlična intelektualna vježba za održavanje psihičke kondicije. Uz to, čitanje nas potiče i na čitanje između redaka, odnosno dublje promišljanje o pročitano što dovodi do poruke knjige. Čitanje pospješuje i koncentraciju koja je neophodna ne samo za čitanje, već i za izvršavanje školskih obveza. Čitajući djeca uče, putuju, stječu uzore, razvijaju humor, znatiželju, empatiju, kreativnost te kritičko mišljenje, što je veoma važno za dijete i njegov opći razvoj, ali i razvoj čitalačkih navika.

2.2. POZITIVNO ČITALAČKO OKRUŽENJE

Iako je već bilo govora o važnosti i utjecaju pozitivne čitalačke okoline, smatram da je bitno dodatno o tome nešto reći. Već je u vrtiću veoma važno da roditelji shvate koja je njihova uloga u razvijanju čitalačkih navika djeteta te koje su njihove mogućnosti. Iako rijetko koje dijete u vrtiću zna čitati, čitanjem djetetu također se utječe na njegove buduće čitalačke navike. *Danas se svi stručnjaci slažu s tim da je jezično poticajno okruženje vlastitoga doma u kojem dijete može razviti dobru govornu sposobnost i bogat rječnik najbolji temelj za*

¹³ Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 57

*uspješan razvoj čitanja i pisanja u školi, kao i temelj školskoga uspjeha u cjelini.*¹⁴ O posljedicama, koje bi nedovoljno razvijene čitalačke sposobnosti imale utjecaja sve do kraja školovanja, a i dalje, je bilo govora u prethodnom poglavlju. *Svi bi roditelji morali znati da čestim čitanjem literature za djecu, kao i samim načinom čitanja, utječu na djetetov razvoj govora, kako njegova vokabulara, tako i sintakse. Eksperimentalno je dokazano da djeca kojima su roditelji često čitali između prve i treće godine i koji su s njima često razgovarali o pročitanoj, u dobi od sedam godina bolje razumiju pročitani tekst od djece koja su rijetko čitala sa svojim roditeljima.*¹⁵ Istraživanje američkih stručnjaka koje je objavljeno u specijaliziranom časopisu *Reading Research Quarterly* govori o točnom izračunu opsega govorne sposobnosti koje je djetetu potrebno prije kretanja u školu, a da bi mu time bio osiguran uspješan razvoj kasnije školske čitateljske sposobnosti i sposobnosti pisanja za svladavanje najviših obrazovnih stupnjeva.¹⁶ Uz to, često čitanje i razgovaranje o tome u obitelji doprinosi djetetovu kasnijem pozitivnom odnosu prema knjizi i čitanju. Dijete na taj način dobiva pozitivnu sliku i stječe osjećaj ugone koji povezuje s čitanjem. Dijete tada čuje i uči mnogo novih riječi koje prihvaća i na taj način proširuje svoj rječnik. Dakle, u predškolskom razdoblju sve ukazuje na to da je roditeljski utjecaj i njihova uloga u razvijanju čitateljske sposobnosti djeteta, ali i prisutnost drugog tiskanog materijala u domu, od iznimne važnosti.

Razdoblje koje slijedi za predškolskim je školsko. Učenici tada dostižu razinu tečnog čitanja i pisanja do osme godine. U razdoblju od osme pa sve do osamnaeste godine među učenicima se javljaju velike razlike koje se tiču čitalačkih sposobnosti. *Pri poučavanju valja voditi brigu da do kraja osnovne škole određen broj djece uopće ne primjenjuje formalno mišljenje, dok se većina učenika nalazi u tzv. prijelaznom razdoblju između stupnja konkretnih i*

¹⁴ <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/09.html>

¹⁵ <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/09.html>

¹⁶ <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/09.html>

*formalnih operacija.*¹⁷ Tako neki učenici već oko jedanaeste godine dosežu stupanj zrelog čitanja, dok neki koji imaju osamnaest godina još uvijek imaju poteškoće s čitanjem. Školsko je razdoblje zato namjenjeno usavršavanju i dogradnji čitalačkih sposobnosti. To pretpostavlja utvrđivanje nedostataka koji se zatim ispravljaju. Stalnom vježbom i aktivnim čitanjem je moguće još više razvijati i unapređivati svoje čitalačke sposobnosti. I u ovom je razdoblju utjecaj okoline veoma važan, a ono što je drugačije u odnosu na predškolsko razdoblje je utjecaj vršnjaka koji nekada može biti pozitivan, a nekada i negativan.

2.3. PREDŠKOLSKO RAZDOBLJE

Što se podučavanja hrvatskog jezika kao školskog predmeta tiče, najvažniji je početni interes za čitanje. U predškolskom razdoblju djeca otkrivaju ljepote i čari čitanja što kod većine izaziva osjećaj radosti i uživanja. Za početne interese vezane za knjigu najzaslužniji su roditelji, ali i ostali koji se nalaze u djetetovoj blizini – odgojitelji, rodbina, susjedi... Prirodna znatiželja polazna je točka u razvoju daljnjih čitalačkih vještina. *Većina znanstvenika se slaže da je rano djetinjstvo (od rođenja do polaska u školu) razdoblje djetetovog najintenzivnijeg cjelokupnog razvitka i da ono što je u razvitku u toj dobi propušteno, poslije teško može biti nadoknađeno.*¹⁸ Zato je poticajno obiteljsko okruženje od iznimne važnosti za promicanje čitanja i pisanja kod djece. *Veći trag u ljudskoj jedinki ostavljaju stvarana ozračja za koja su zaslužni posrednici (odgojitelji i bližnji) negoli sama slikovnica. Slikovnica ili knjiga bez obzira na svoju likovno-literarnu vrijednost dobiva počasno mjesto u sjećanju na početna druženja s*

¹⁷ Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 51-52

¹⁸ Maleš, D.; Stričević, I. Roditeljsko poticanje čitalačkih vještina u djece predškolske dobi. // Napredak, 144 (2003), 2, str. 168-179

knjigom i čitanjem zahvaljujući onima koji su nam čitali, predstavljali, o njoj s nama razgovarali ili osmislili niz drugih aktivnosti (K. Visinko, 2000.a).¹⁹

2.4. ŠKOLSKO RAZDOBLJE

U školskom razdoblju učenje je organizirano i disciplinirano. Djeca polaskom u školu stječu nove navike i obveze te ih treba poticati da to slijede, ali da ne izgube radost uživanje koje im je knjiga pružala prije polaska u školu. Međutim, tijekom školovanja sve je više djece kojima čitanje postaje teret umjesto užitka.

Školski sat iz hrvatskog jezika podrazumijeva motivaciju, i to doživljajno-spoznajnu. *Probuditi zanimanje učenika za čitanje i knjigu trajna je zadaća nastave književnosti koja posebno dolazi do izražaja u današnje vrijeme krize čitanja i nesklonosti knjizi.²⁰* Dakle, motivacijska faza aktivira učenikova iskustva koja će mu pomoći u primanju novog nastavnog sadržaja. Osim toga, motivacija ima i funkciju poticanja i razvijanja učenikova interesa za temu nove nastavne jedinice te također doprinosi većoj koncentriranosti na sadržaj koji ga očekuje. Nastava književnosti temelji se na čitanju. *Prvi i najfunkcionalniji cilj nastave materinskog jezika je taj da učenike osposobi za sve vrste čitanja. Učenik, nastavnik i djelo su najveći motivacijski izvori u literarnoj komunikaciji.²¹*

U oba razdoblja djeci i učenicima treba mnogo pričati, čitati, prepričavati. Sve što djeca čitaju, ostavlja trag na njihovom jezičnom izražavanju, što je

¹⁹ Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 50

²⁰ Pjanić, R. Motivirati na čitanje, motivirati čitanjem. // Prikazi, osvrti i ocjene, Hrvatski, god. VII., br. 2, Zagreb, 2009, str. 65

²¹ Pjanić, R. Motivirati na čitanje, motivirati čitanjem. // Prikazi, osvrti i ocjene, Hrvatski, god. VII., br. 2, Zagreb, 2009, str. 65

također važno ne samo za nastavu hrvatskog jezika, već i za sveukupno jezično izražavanje u budućem životu, ali i za djetetov kasniji odnos prema knjizi. Djeca bi trebala biti okružena čitalačkim materijalom primjerenim za njihovu dob, a također bi trebala vidjeti i roditelje kako čitaju jer pri razvoju čitalačkih vještina veći je utjecaj vanjskih čimbenika nego nasljednih. *Djeca izložena kvalitetnim poticajima u roditeljskom domu i dječjem vrtiću brzo će razvijati svijest o smislu i naravi čitanja. Doživljaji ugone i zabave trajno će vezati djecu za knjigu.*²²

3. ŠKOLSKA LEKTIRA

Iako tema ovog diplomskog rada, kao ni istraživanja, nije bila školska lektira, ona je očekivano bila neizbježna tema u većini prikupljenih anketa. Budući da je lektira toliki *trn u oku* mnogim učenicima i u osnovnoj i u srednjoj školi, odlučila sam par redaka posvetiti i lektiri.

Prema Rosandiću, školska lektira su književna djela za samostalno čitanje kod kuće koja su uključena i u nastavni program. Lektira je sastavni dio predmeta Hrvatski jezik, a njome se želi postići određena razina književnog obrazovanja, bogatiji rječnik, književni ukus... Svrha lektire je stjecanje iskustva čitanja umjetničkog teksta. Čitanje takvog teksta objedinjuje emocionalnu, fantazijsku i misaonu aktivnost.

Knjige koje se nalaze na popisu lektire svjetski su i domaći klasici, ali to i dalje predstavlja problem većini učenika koji ne razumiju zašto ih moraju čitati i čemu lektira uopće služi. To je postao velik problem unutar obrazovnog sustava jer sve manje djece čita, a sve se više djece koristi internetom ili vodičima za lektire što, naravno, ne može zamijeniti doživljaj pročitane djela. Ali da bi

²² Nenadić-Bilan, D. Igra i čitanje u predškolskoj dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1999. str. 80 – 86

literarno iskustvo bilo potpuno, potrebno je na tome raditi. Na tom putu nikako ne pomažu spomenuti vodiči za lektire, internet ili tuđe bilješke.

Učenici se uglavnom žale na dosadan sadržaj, nerazumljiv jezik, nezanimljivu radnju... Takav stav predstavlja problem i nastavnicima koji se trude osmisliti drugačiji pristup kako bi učenicima olakšali razumijevanje te na neki način približili radnju i likove, pa i same knjige, i na taj način ih potaknuli na čitanje. Međutim, njihov trud pada u vodu jer lektira ne postiže svoje zadaće. Mnogo puta za to su krivi i nastavnici koji na popis lektire stavljaju knjige za koje već imaju gotove pripreme, pri tome ne vodeći računa o tome hoće li učenicima neka knjiga biti zanimljiva, dosadna, teška ili laka za razumijevanje. Dio lektire je i pisanje lektire, odnosno interpretacija pojedinih djelova knjige, likova i radnje te vođenje blješki. Ne treba spominjati da se veliki broj učenika u potpunosti oslanja na internet, vodiče za lektiru i tuđe bilješke znajući da ih nastavnici neće provjeravati, ili ako ih budu provjeravali, neće shvatiti da lektiru nisu pročitali. Korištenje vodiča, tuđih bilješki i interneta im može biti od koristi jedino u formalnom djelu lektire koji se ne vrednuje dovoljno dobro. Problem je i taj što se ne provjerava jesu li svi učenici pročitali lektiru svaki mjesec, što znači da kada jedan učenik dobije ocjenu iz jedne lektire, narednih par mjeseci uopće ne mora čitati jer zna da već ima ocjenu. Nastavnici bi zato pri pripremi sata i provjera iz lektira trebali biti što kreativniji i inovativniji kako bi kod učenika izazvali kakav-takav interes za lektirne naslove. U osnovnoj školi taj bi zadatak mogao biti nešto lakši nego u srednjoj školi, ali samo zato jer su mlađa djeca podložnija poslušati starije. *Sustavan, organiziran i vođen proces čitanja književne lektire valjalo bi često obogatiti sadržajima koji od učitelja i školskih knjižničara zahtijevaju dodatne napore vrijeme te podosta promjena u redovotom školskom sustavu.*²³

²³ Visinko, K. Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija. Zagreb: Školska knjiga 2005., str. 23

Lektire je do sada propisivalo Ministarstvo prosvjete i športa, ali novom kurikulumom reformom zahvaćena je i lektira koja se nije mijenjala posljednjih dvadesetak godina, od 1994./1995. godine. Ovom se reformom želi pokušati potaknuti učenike da više čitaju. Tako se na novom popisu nalaze J. R. R. Tolkien, J. K. Rowling i Orhan Pamuk, a oni su samo neki od svjetski poznatih pisaca dodanih na popis lektire. Od domaćih neki od njih su Slavenka Drakulić, Dubravka Ugrešić pa čak i poezija Arsena Dedića. Takav je popis, naravno, podijelio nastavnike hrvatskog jezika – neki su oduševljeni, dok se drugi zgražaju. Ovakav je program usmjeren na učenika, a nastavnici imaju slobodu biranja između modernijih naslova koji će učenicima biti zanimljiviji. Promjena je svakako bila potrebna jer današnja djeca su drugačija po mnogočemu od djece koja su išla u školu prije dvadeset godina. Pojedini naslovi su neprilagođeni i zastarjeli te kod učenika izazivaju odbojnost umjesto želju za čitanjem. Unatoč tome što su neka djela neophodna za čitanje, isto tako bi se trebao napraviti kompromis s interesima današnje *internet generacije* kojoj knjiga više nije jedini izvor informacija. Jedan od načina kako bi se učenicima mogla približiti lektira jest da im se pruži mogućnost odabira djela prema individualnim sklonostima.

Na zapadu je, primjerice, lektira sasvim drugačija. U SAD-u univerzalni kurikulum ne postoji. Svaka škola ima slobodu pri biranju naslova i sastavljanju popisa lektire. Ondje postoji lista nominacija koja nastaje prema prijedlozima školskih knjižnica. S tih popisa, nastavnici biraju naslove. Zadani popisi lektira ne postoje. *Nastavnik odabire naslove prema individualnim sklonostima učenika, preporučuje ih, ali nikad ne zahtijeva da određeni naslov bude pročitani i prihvatit će i svaki samostalni izbor učenika.*²⁴

²⁴ Vladilo, I. Lektira – radost čitanja ili tortura.

URL:<http://freeri.htnet.hr/knjiznicavijece/moj%20web/knjiznica%20strojarske%20skole/LEKTIRAZbornik.doc>
(2013-06-12)

Druženja u knjižnici, na izložbi knjiga ili na osmišljenim susretima s književnim djelom na nastavi književnosti uz kvizove, upitnike i slične igre te, dodatno, uključivanjem svih medija, nastavnici mogu uvelike utjecati na interes djece za lektiru. Susreti djece s književnim tekstom na drugačiji način, kroz igru, putem glazbe i slično otvara potpuno nove mogućnosti shvaćanja književnih djela ne samo za djecu, već i za nastavnike. *To je ujedno djelotvorna priprema za vođenu fantaziju, odnosno vježbu maštanja i zamišljanja, kao jedne od stepenica k produbljivanju literarnog djela ili ishodištu za njegovo bolje razumijevanje.*²⁵ Takve pripreme iziskuju puno vremena, truda, kreativnosti i organiziranosti, ali rezultati koji bi bili postignuti vjerojatno bi bili zadivljujući i iznenađujući.

Za kraj ovog poglavlja navodim nekoliko citata, odnosno komentara učenika koji su svojevoljno komentirali lektiru, iako to od njih nije bilo traženo. Može se primjetiti da su svi navedeni komentari negativni te da učenici potražuju pravo na slobodan izbor knjiga i smanjenje njima nerazumljivih naslova. Osim toga, zanimljivo je da su jedino su stariji učenici (osmi razredi te prvi i treći razred gimnazije) osjetili potrebu za komentiranjem lektire.

- *Lektire koje nam se zadaju za lektiru su jadne, a ja ne znam koje bi knjige bile dobre. Zato ne čitam jer zbog lektira nemam nade za neku knjigu.* (učenica 8. razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici)
- *Mislim da ne bismo trebali čitati lektire ako ne želimo i da nas nastavnici na to ne prisiljavaju.* (učenica 8. razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici)
- *Mislim da bi djeca u školama trebala imat više slobode u tome da biraju svoje lektire.* (učenica 8. razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici)

²⁵ Čičko, H. Pristupiti čitanju lektire na drugačiji način. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb, : Knjižnica grada Zagreba, 1999. str. 75

- *Neke knjige su fora, a neke baš i ne, ali mislim da bi barem djeca morala pročitati jednu knjigu po svojem izboru.* (učenica 8. razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici)
- *U školi ne bi smjelo biti lektira, profesori ih nameću i čine nezamislivu pogrešku!* (učenik 1. razreda SŠ Antuna Barca u Crikvenici)
- *U školi bi trebalo ukloniti neke lektire koje su katastrofa te bi učenici trebali sami izabirati i čitati lektire.* (učenik 1. razreda SŠ Antuna Barca u Crikvenici)
- *U školi ne bi trebali dobivati lektiru jer nam se tim nameće teška, nama nerazumljiva lektira.* (učenik 1. razreda SŠ Antuna Barca u Crikvenici)
- *Lektire u školi se trebaju još više smanjiti i treba se čitati ono što učenici žele da se čita jer kada se ima lektiru većina ne pročita nego prepiše sa interneta jer knjige nisu više toliko zanimljive novim generacijama.* (učenica 3. razreda SŠ Antuna Barca u Crikvenici)

4. ISTRAŽIVANJE

4.1 . PREDMET ISTRAŽIVANJA

Opće je poznata činjenica da je internet danas zamijenio mnoge stvari. Knjige nisu bile izuzetak. Uz postojanje tzv. e-knjiga, one postaju svima dostupne samo jednim klikom pa su se i odlasci u knjižnice smanjili. To se je najviše odrazilo na djecu mlađe dobi, odnosno tinejdžere koji su više nego odrasli podložni svakojakim utjecajima vanjskih čimbenika. Internet, ali i televizija, danas igraju jako veliku ulogu u životu mladih pa se je to odrazilo i na njihove čitalačke navike koje su sve slabije. Djeca su nezainteresirana, program zastario, a nastavnici zabrinuti jer više nemaju ideju kako učenike potaknuti da čitaju.

4.2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi kakve su čitalačke navike učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole te učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije. Zadaće ispitivanja bile su sakupiti podatke o tome smatraju li učenici da čitaju dovoljno, prema čemu biraju knjige, koliko mjesečno knjiga pročitaju, tko najviše utječe na njih, čita li se u njihovim obiteljima, koje su im najdraže, a koje najmanje drage lektire, preporuke knjiga iz slobodnog izbora što misle o elektroničkim knjigama. Uz to, ispitanici su bili slobodni ostaviti i koji komentar na kraju ankete.

4.3. POLAZIŠNE PRETPOSTAVKE

Pretpostavke ovog istraživanja su sljedeće:

1. Učenici ne čitaju dovoljno.
2. Učenici čitaju zato jer moraju čitati lektiru.
3. Na učeničke čitalačke navike najviše utjecaja imaju nastavnici, čitanje u obitelji te internet.

4.3. METODA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje je provedeno u osnovnoj školi Zvonka Cara u Crikvenici, točnije u četvrtim, šestim i osmim razredima te u prvom i trećem razredu opće gimnazije dr. Antuna Barca, također u Crikvenici. Sveukupno, anketirano je 126

učenika, od kojih je njih 86 anketu ispunilo u osnovnoj školi, a njih 40 u srednjoj školi. Od toga je 58 ispitanika bilo muškog spola, a 68 ženskog.

Za ispitivanje se je koristila metoda ankete koja kao osnovni izvor podataka koristi osobne iskaze i mišljenja ispitanika na postavljena pitanja. Anketa je sadržavala 11 pitanja, od kojih je na njih 6 trebalo odgovoriti zaokruživanjem nekog/nekih od ponuđenih odgovora, a na preostala 4 pitanja očekivalo se je da učenici dopišu svoje odgovore. Anketiranje je provedeno u studenom 2016. godine.

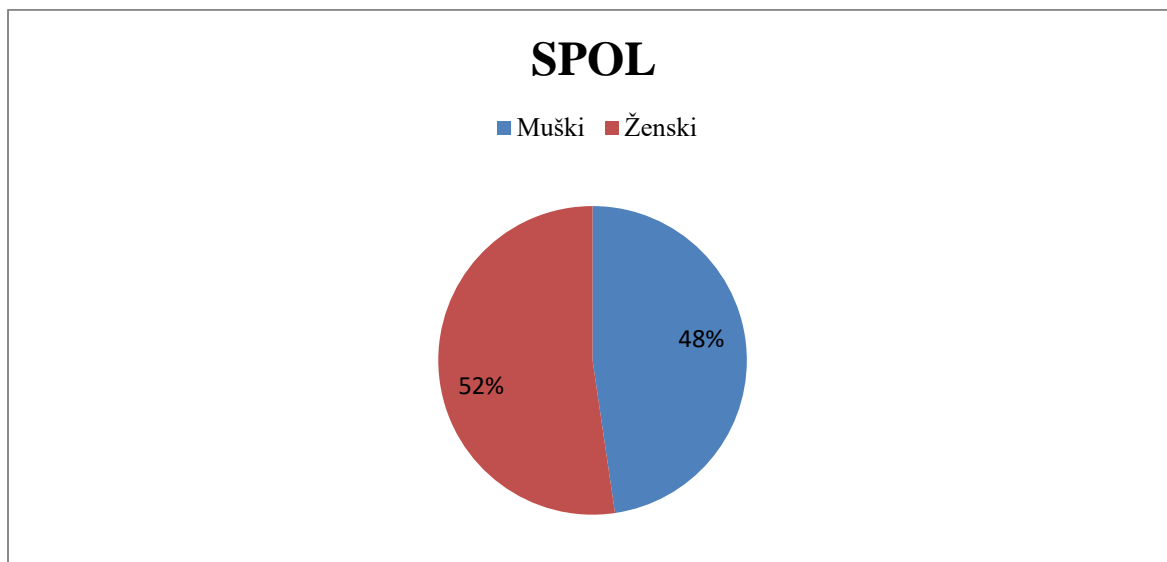
Rezultati su obrađeni statističkom metodom izračunavanja podataka te će u nastavku biti prikazani pomoću tzv. *pie-charts* dijagrama.

5. UZORAK ISTRAŽIVANJA

U istraživanju su sudjelovali učenici četvrtih, šestih i osmih razreda OŠ Zvonka Cara u Crikvenici te učenici prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca, također u Crikvenici. Sveukupno je u istraživanju sudjelovalo 126 učenika, od kojih je 58 bilo muškog, a 68 ženskog spola.

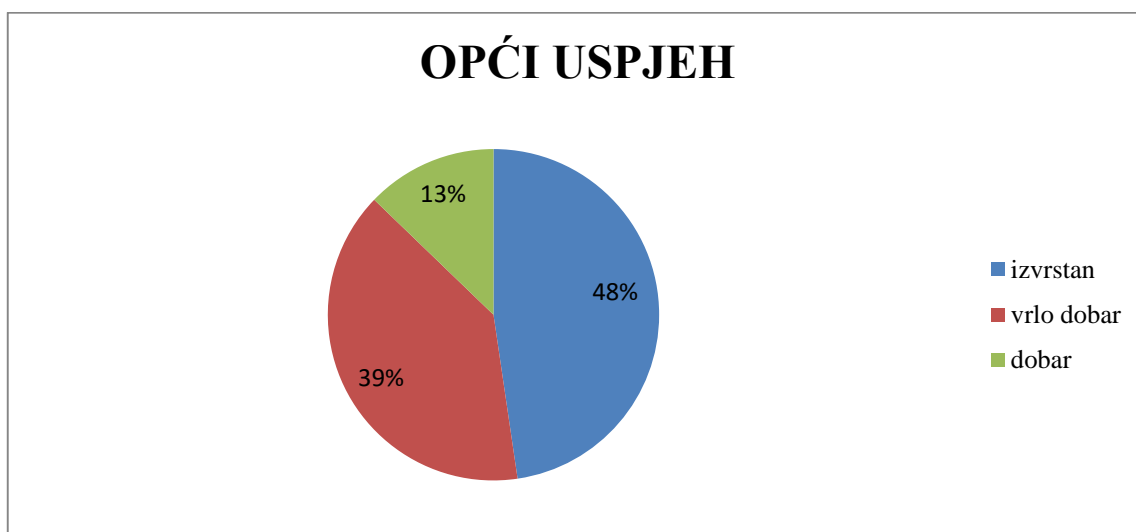
5.1. OSNOVNA ŠKOLA

U osnovnoj školi u istraživanju je sudjelovalo sveukupno 86 učenika. Od toga 52% čini ženska populacija, a 48% muška.

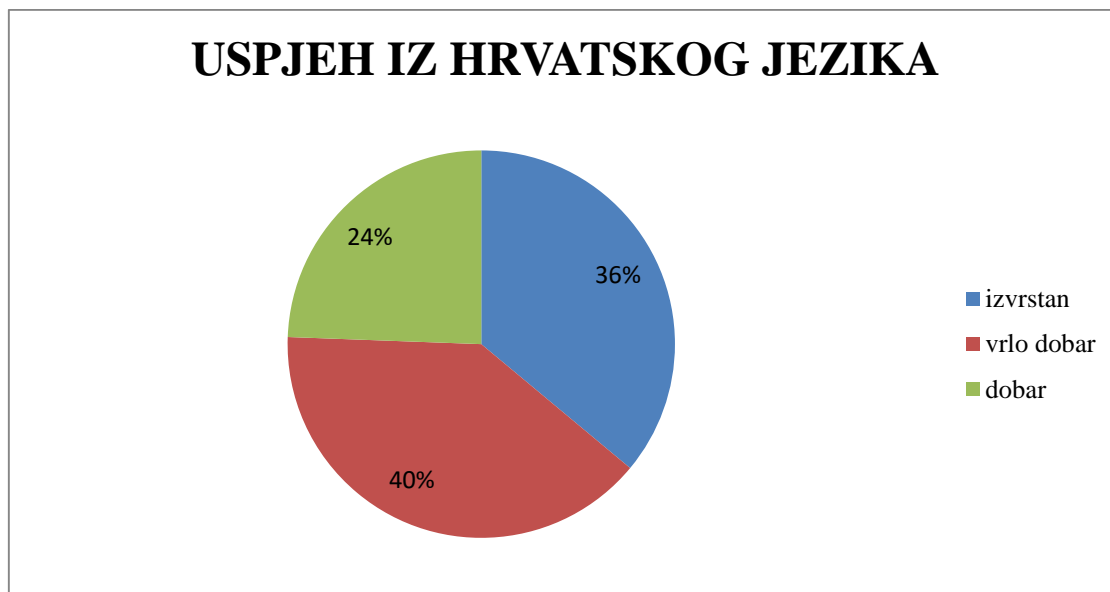
Slika 1. Populacija učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Opći uspjeh učenika je, očekivano, kod većine ispitanika izvrstan. Nešto manji postotak prolazi s vrlo dobrim, a tek 13% prolazi s dobrim.

Slika 2. Opći uspjeh učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

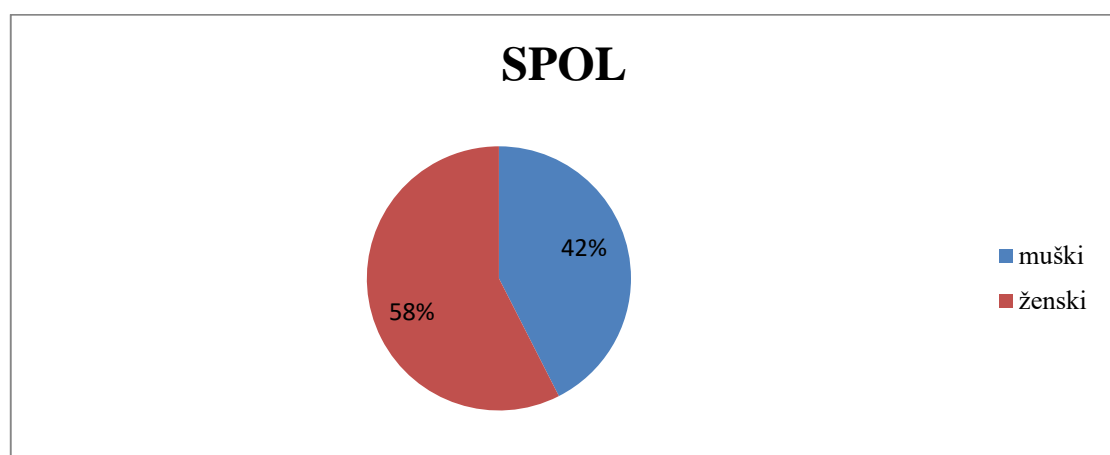
Što se uspjeha iz Hrvatskog jezika tiče, većina učenika ipak prolazi s vrlo dobrim, iako je postotak izvrsnih učenika i dalje visok. 24% učenika iz Hrvatskog jezika ima ocjenu dobar (3).

Slika 3. Uspjeh iz predmeta Hrvatski jezik učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

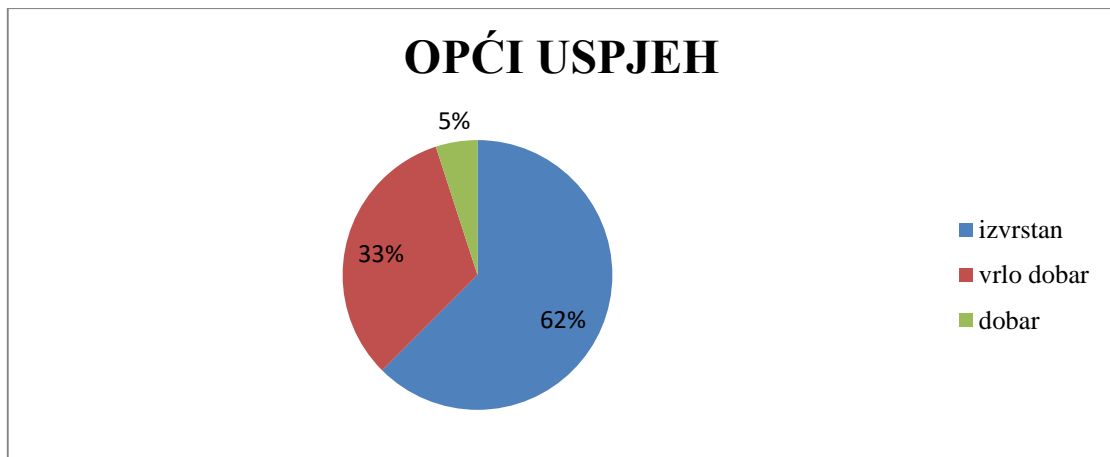
5.2. SREDNJA ŠKOLA

I u srednjoj školi prevladavala je ženska populacija s 58%, dok je muških ispitanika bilo 42%.

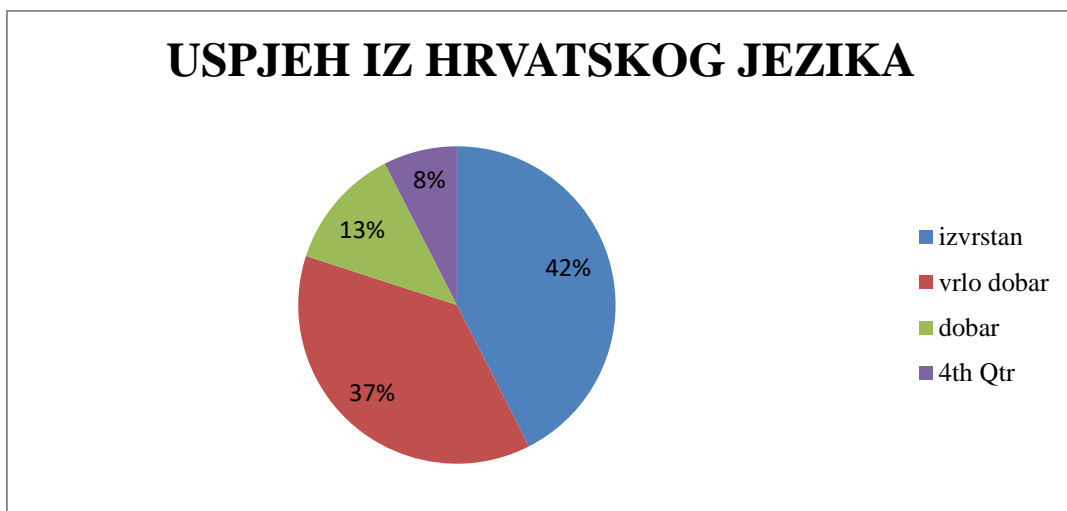
Slika 16. Populacija učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Većina ispitanika prolazi s izvrsnom ocjenom, nešto manje s vrlo dobrom, a tek 5% njih prolazi s dobrim. Treba uzeti u obzir da su učenici prvih razreda zaokružili ocjenu kojom su završili 8. razred, obzirom da školska godina još nije završila.

Slika 17. Opći uspjeh učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Što se uspjeha iz predmeta Hrvatski jezik tiče, 42% ispitanika je izvrsno, 37% vrlo dobro, a tek manji broj iz hrvatskog ima ocjenu dobar ili dovoljan.

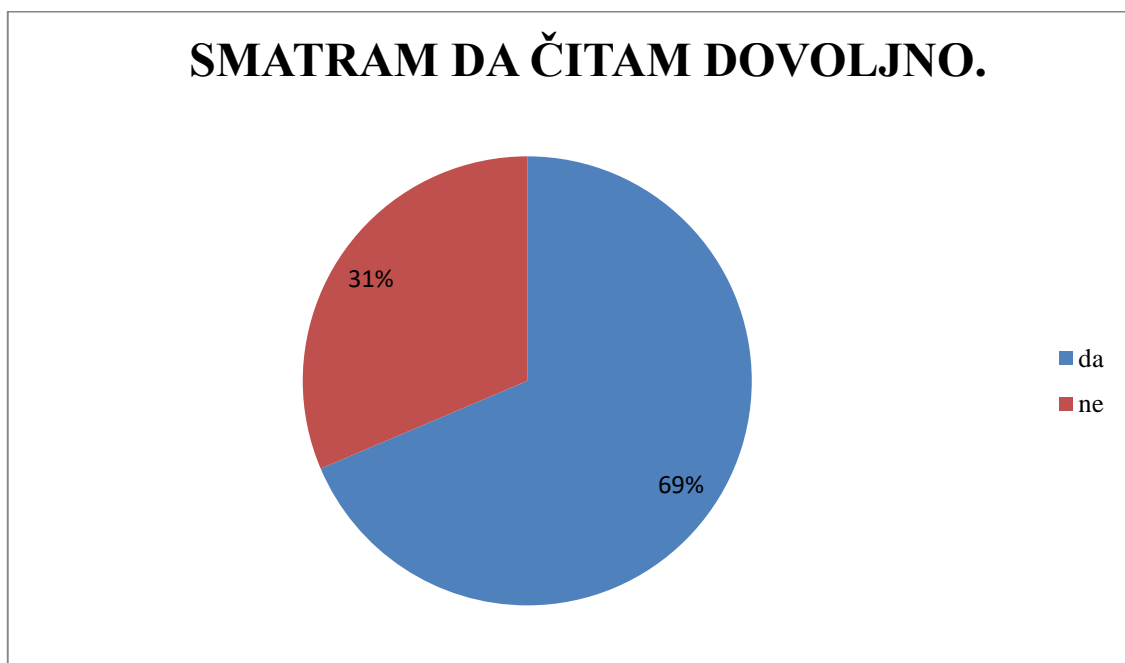

Slika 18. Uspjeh iz predmeta Hrvatski jezik učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA

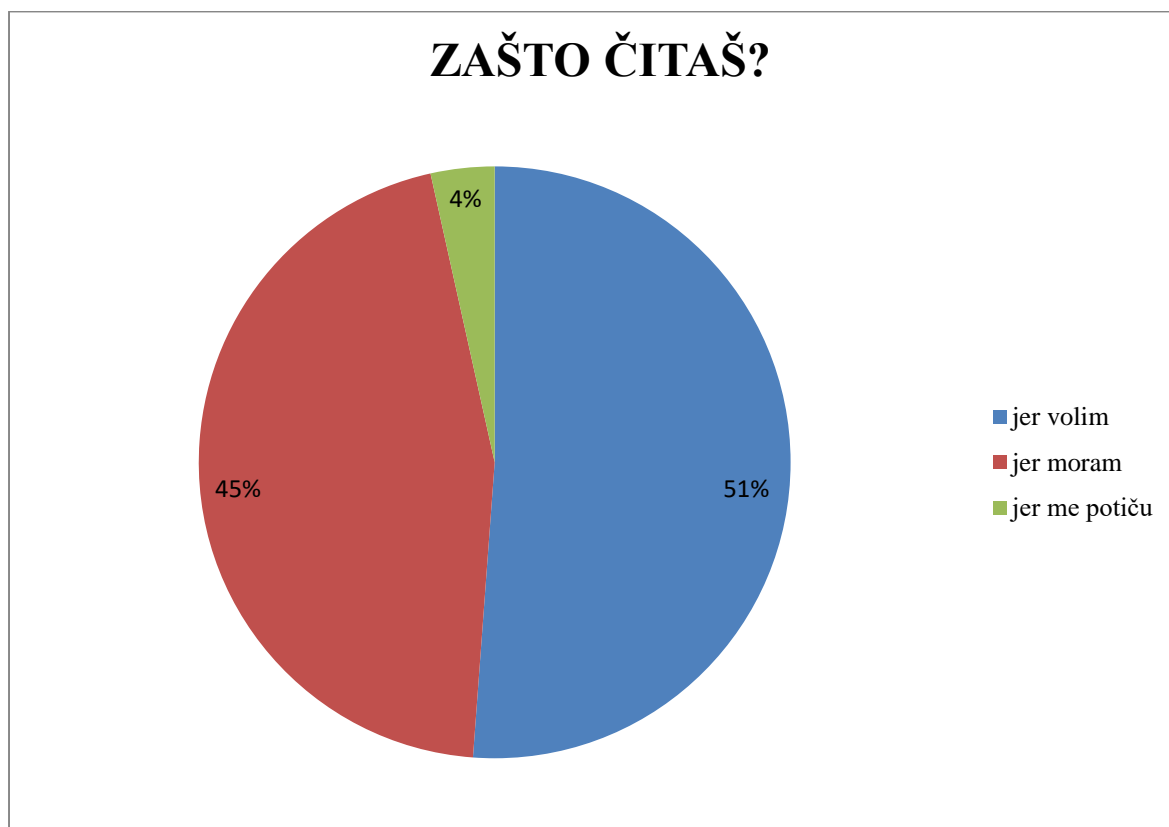
6.1. OSNOVNA ŠKOLA

Jedna od polazišnih hipoteza ovog ispitivanja bila je da učenici ne čitaju dovoljno. Međutim, ovo je istraživanje pokazalo upravo suprotno. Izgleda da većina ispitanika smatra da čita dovoljno, a kao obrazloženje navode lektire te tekstove koje čitaju, a koji su dio domaće zadaće. Tek je manji broj ispitanika naveo da čita zato jer ih to uveseljava i zato jer vole čitati. Obzirom da je većina ispitanika odgovorila potvrdno, a pri tome je mislila na lektirno štivo koje je obavezna literatura ili tekstove vezane za nastavu, postavlja se pitanje čitaju li zaista dovoljno i je li činjenica da ispitanici smatraju da je to dovoljno zabrinjavajuća za njihove čitalačke navike.

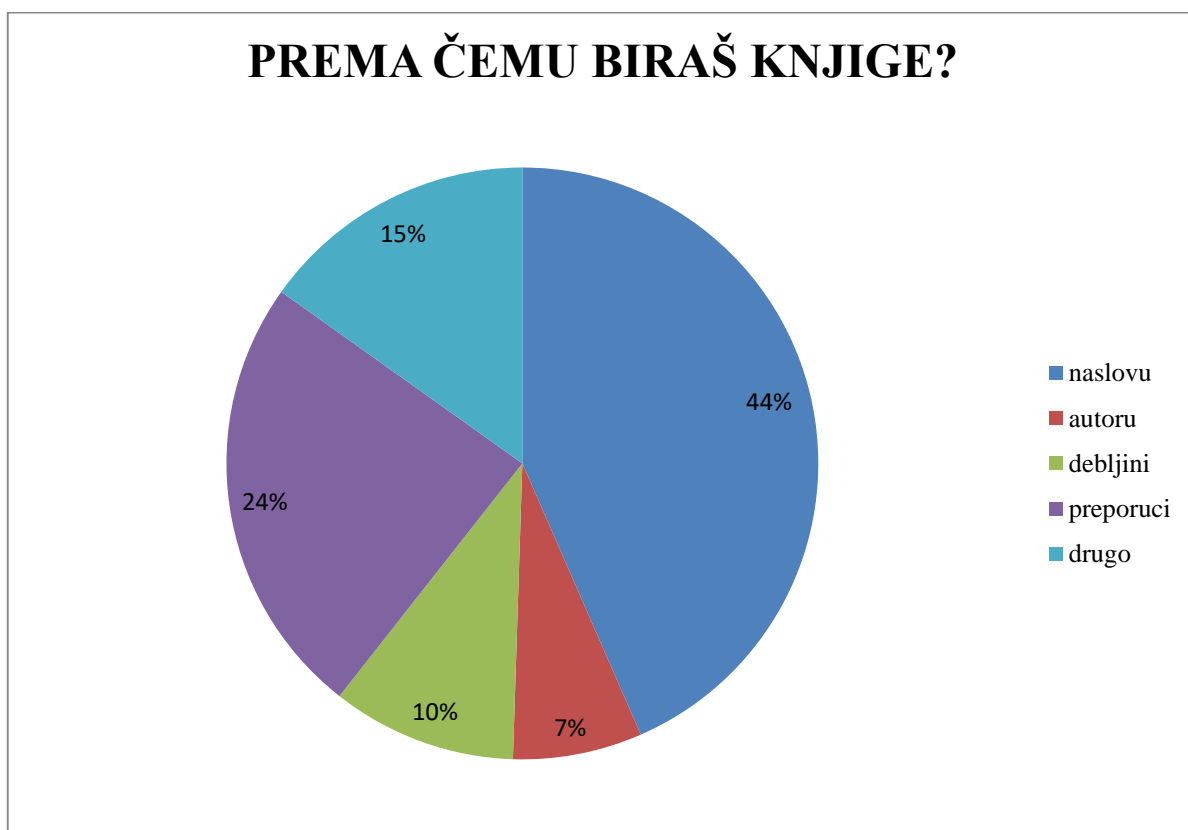
Slika 4. Odgovori učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici na pitanje *Smatrate li da čitate dovoljno?*

Pretpostavka koja je prethodila ovom pitanju bila je da učenici čitaju zato jer moraju, odnosno iz obveze. Pri tome se, naravno, misli na lektiru. Dobiveni rezultati pokazuju da ona nije bila daleko od istine jer je čak 45% ispitanika upravo to navela kao razlog zašto čitaju. Kao objašnjenje svi su bez iznimke naveli lektiru, odnosno strah da ne dobiju negativnu ocjenu. Iznenadujuća je činjenica da je većina ipak na ovo pitanje odgovorila da čita zato jer voli. Tek mali postotak učenika čita zato jer ih netko iz njihove okoline potiče na to. Kao osobe koje ih najviše na to potiču najčešće navode roditelje, braću, rodbinu te susjede.

Slika 5. Motivacija za čitanje učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Zanimljiv je dobiveni rezultat prema kojem većina ispitanika u osnovnoj školi knjige bira prema naslovu, iako nije jasno što se uopće iz naslova o samoj knjizi može doznati. Preporuka je sljedeći odgovor koji su ispitanici zaokruživali. Čak 24% ispitanika knjige bira prema preporukama članova obitelji, nastavnika, prijatelja te portala za mladenačku literaturu. Tek mali postotak učenika knjige bira prema debljini, njih 10%. 7% učenika knjige bira prema autoru, a čak 15% ispitanika je navelo nešto drugo po čemu biraju knjige. Neki ispitanici knjige biraju prema tome što imaju za lektiru, neki prema izgledu i ilustraciji, a neki prema sadržaju i temi.

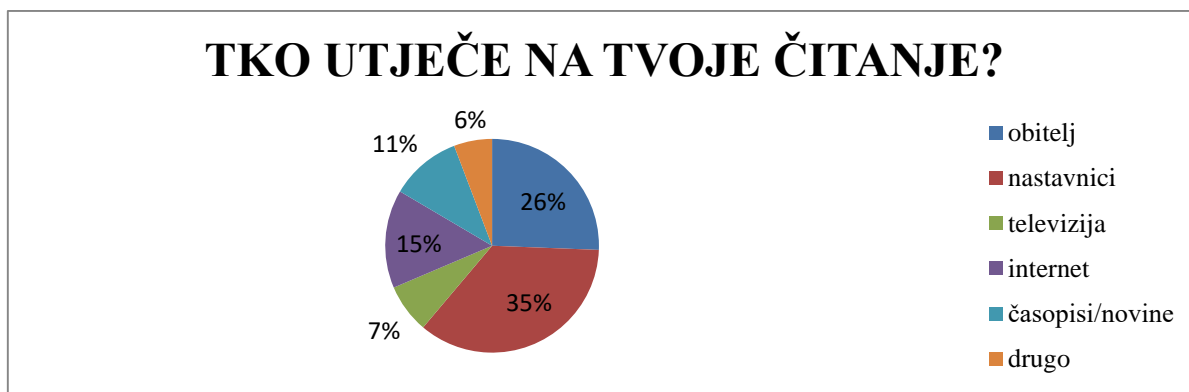
Slika 6. Kriteriji biranja knjiga učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Čak 64% ispitanika pročita najmanje jednu knjigu mjesečno. Pretpostavka je da se to odnosi na lektiru. Dvije do tri knjige mjesečno čita 22% ispitanika, dok tek 5% pročita više od tri knjige mjesečno. Podatak da je 9% ispitanika navelo da uopće ne čitaju je zabrinjavajuć te samo govori o tome kakve su čitalačke navike kod pojedinih učenika.

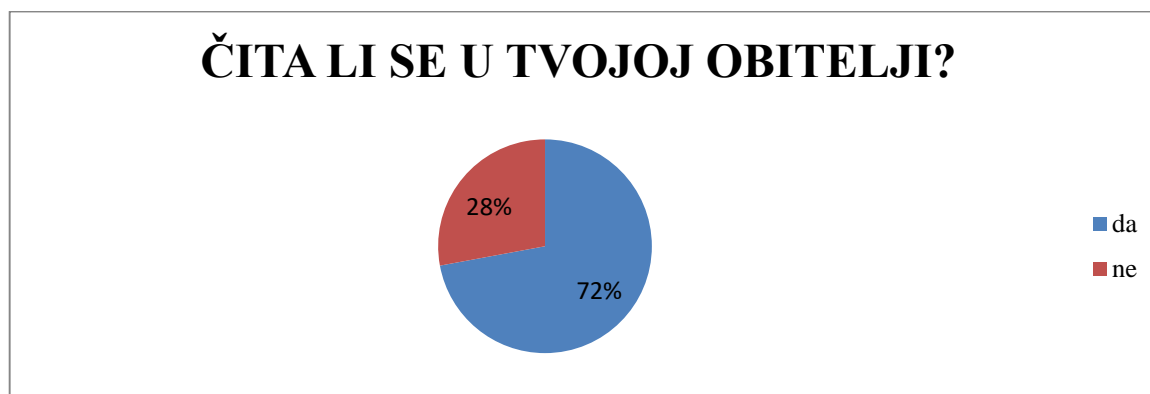
Slika 7. Količina mjesečno pročitanih knjiga učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Početna je pretpostavka bila ta da obitelj i nastavnici imaju najveći utjecaj na čitalačke navike svojih najmlađih, međutim istraživanje je pokazalo da na njih više utjecaja imaju nastavnici, a tek zatim obitelj. Slijedi internet s 15%, časopisi i novine s 11% te televizija sa 7%. Tek 6% učenika je navelo nešto drugo. Najčešći je odgovor bio da utječu sami na sebe, odnosno da nitko ne utječe na njih.

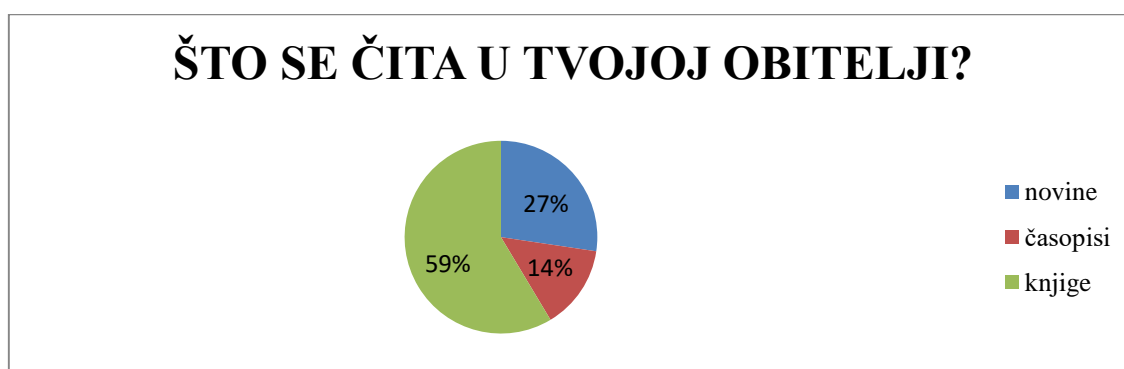
Slika 8. Tko najviše utječe na čitanje učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Očekivano, većina je ispitanika odgovorila da se u njihovim obiteljima čita. Tek 24% ispitanika navelo je da se u njihovim domovima ne čita, što je još jedan zabrinjavajući čimbenik jer dovodi do nezainteresiranosti djece za knjigu te do manjka njihovih čitalačkih navika.

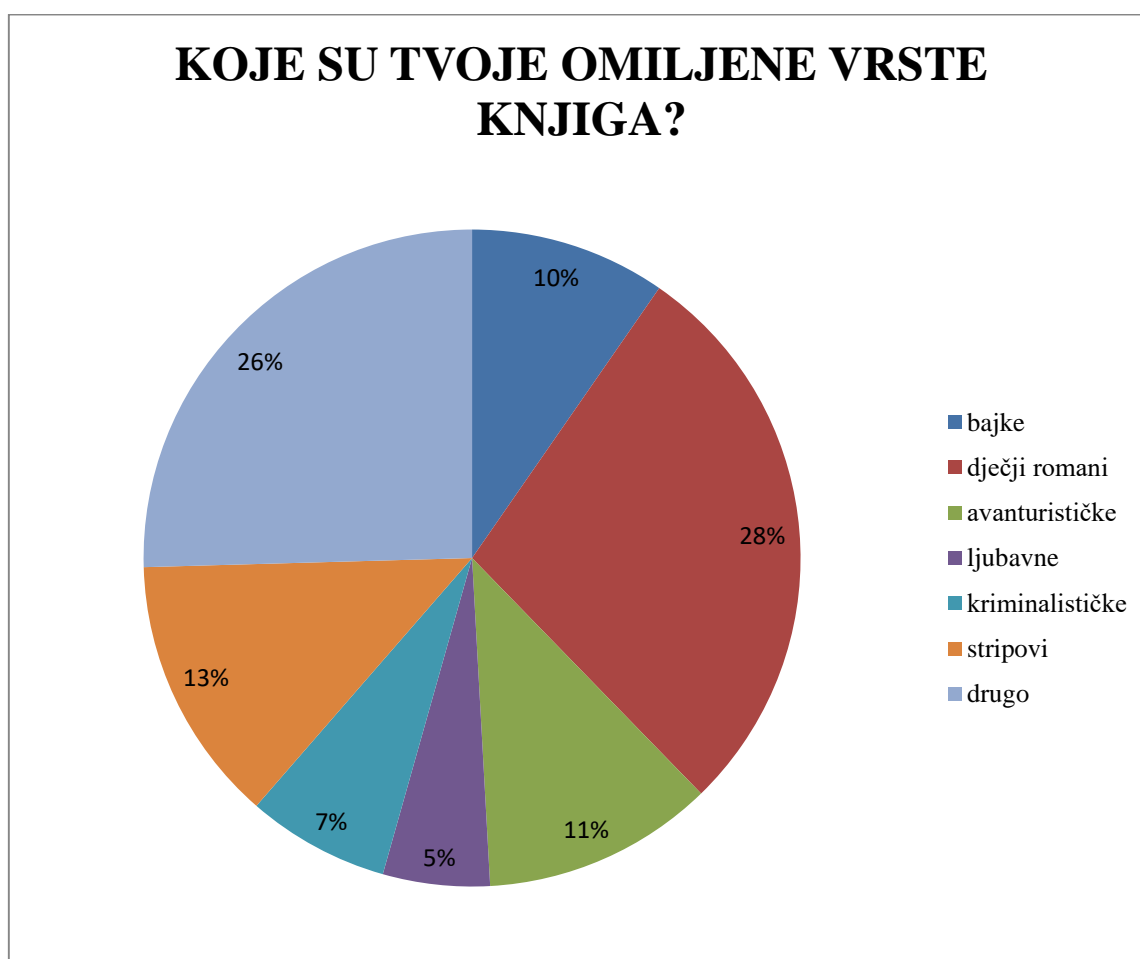
Slika 9. Čitalačke navike u obiteljima učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Većina ispitanika navela je da se u njihovim domovima čitaju knjige. Navodili su romane (ljubavne, povijesne, kriminalističke, drame...), raznorazne priručnike, kuharice pa čak i enciklopedije. Za knjigama slijede novine gdje su ispitanici čak navodili o kojim se novinama radi (Novi list) te časopisi koje čita 14% ukućana ispitanika. Treba napomenuti da je ovo bilo pitanje na koje se je očekivalo da učenici dopišu odgovore, stoga je bilo moguće da napišu više odgovora. Rezultati su dobiveni zbrajanjem odgovora ispitanika.

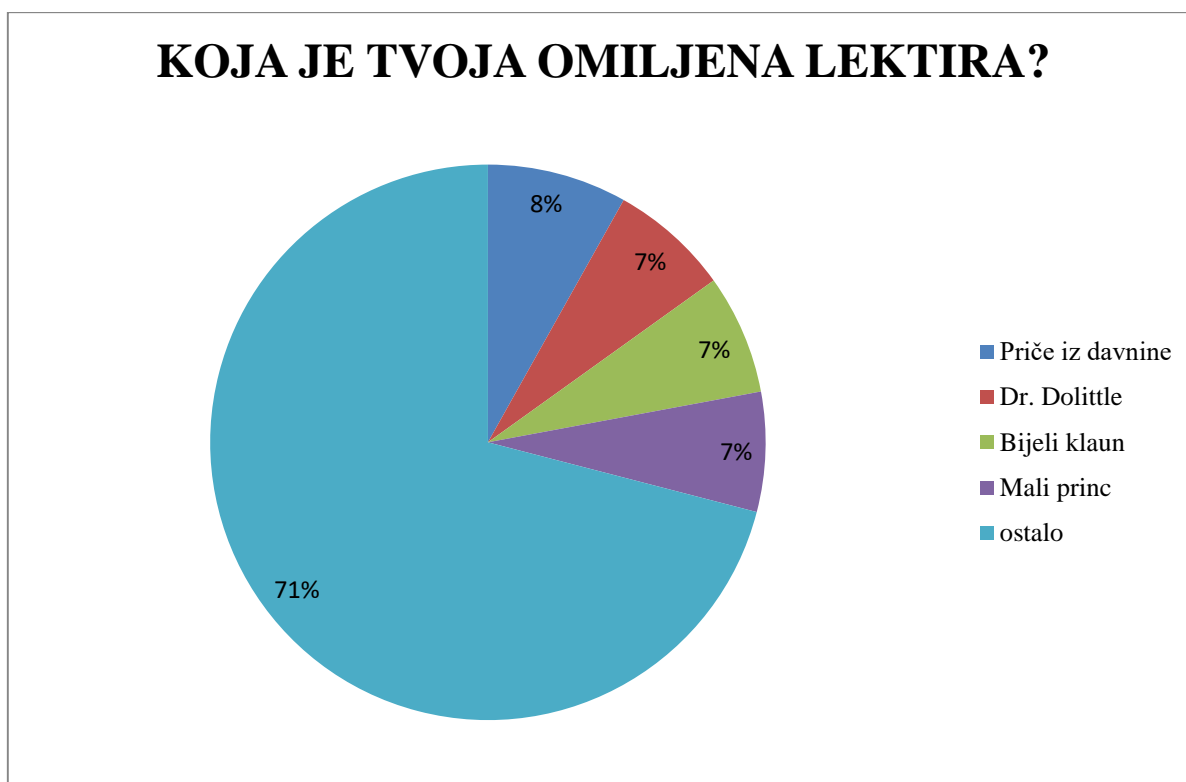
Slika 10. Najčešće štivo u obiteljima učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Na prvi je pogled vidljivo da prevladava dječji roman s čak 28%. Slijede stripovi koje je navelo 13% ispitanika, što je zanimljivo jer je kod pojedinih ispitanika to je bio i jedini odgovor. Ostatak ispitanika čita bajke, kriminalističke, avanturističke te ljubavne romane, a čak 26% ispitanika izjasnilo se je da čitaju nešto drugo. Kao odgovore navodili su još basne, časopise, priče, pripovijetke, povijesne, humoristične, znanstveno-fantastične te akcijske romane.

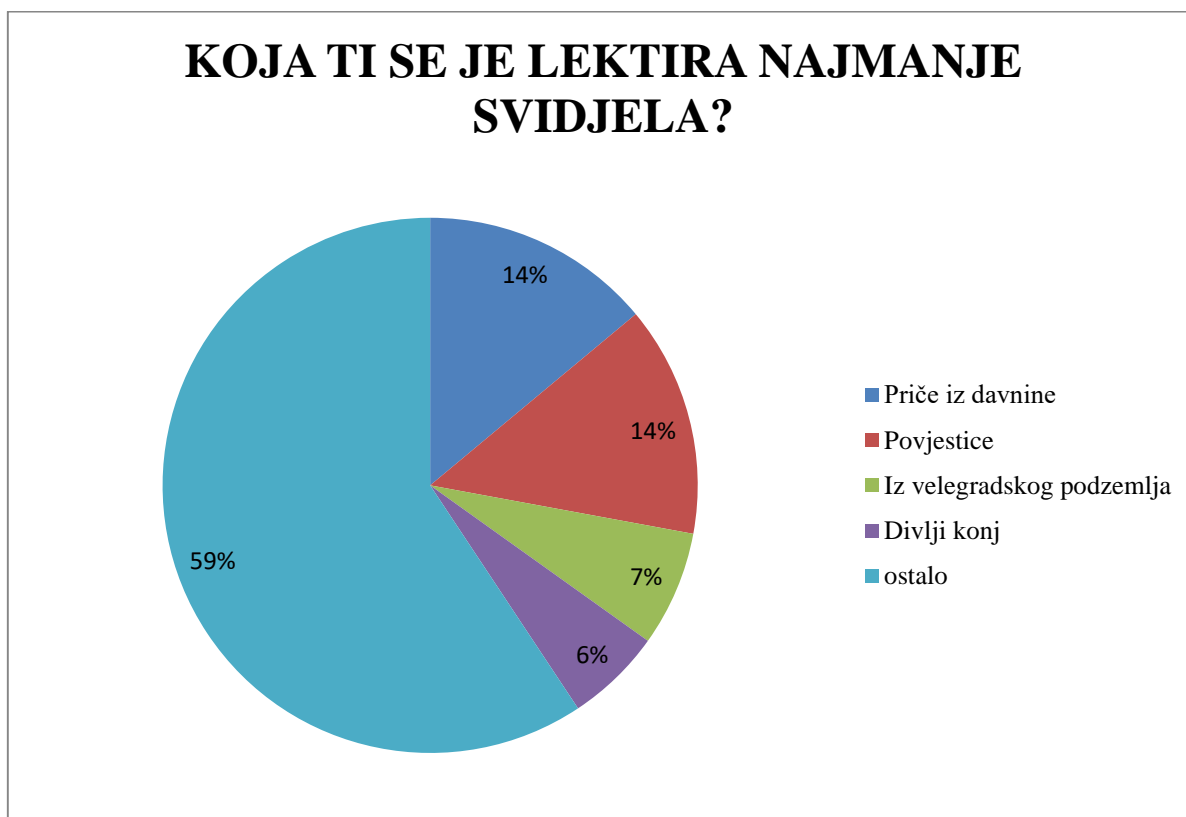
Slika 11. Omiljene vrste knjiga učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Rezultati su kod ovog pitanja bili prilično neujednačeni, međutim određeni broj ispitanika složilo se je oko pojedinih lektirnih naslova koji su im do sada bili najdraži. Tako se je 8% ispitanika složilo da su im *Priče iz davnine* Ivane Brlić Mažuranić omiljena lektira, a posebno im je draga *Šuma sriborova*. Za njom slijede *Dr. Dolittle*, *Bijeli klaun* te *Mali princ*, svaki sa 7%. Razloge zbog kojih su im se svidjela ta djela uglavnom su bili zanimljivost te poruka koju navedena djela nose. Najveći dio zauzimaju drugi naslovi oko kojih se učenici nisu slagali, stoga su svrstani pod *ostalo*. Neke od lektira koje su ispitanici još navodili su *Petar Pan*, *Pipi duga čarapa*, *Vlak u snijegu*, *Čudnovate zgode šegrta Hlapića*, *Družba Pere Kvržice*, *Trojica u trnju*, *Koko u Parizu*, *Dr. Dolittle* uglavnom zbog zanimljivosti radnje te mogućnosti poistovjećivanja s glavnim junacima. Također, većina ovih djela je i ekranizirana, što zasigurno dodatno pridonosi njihovoj popularnosti.

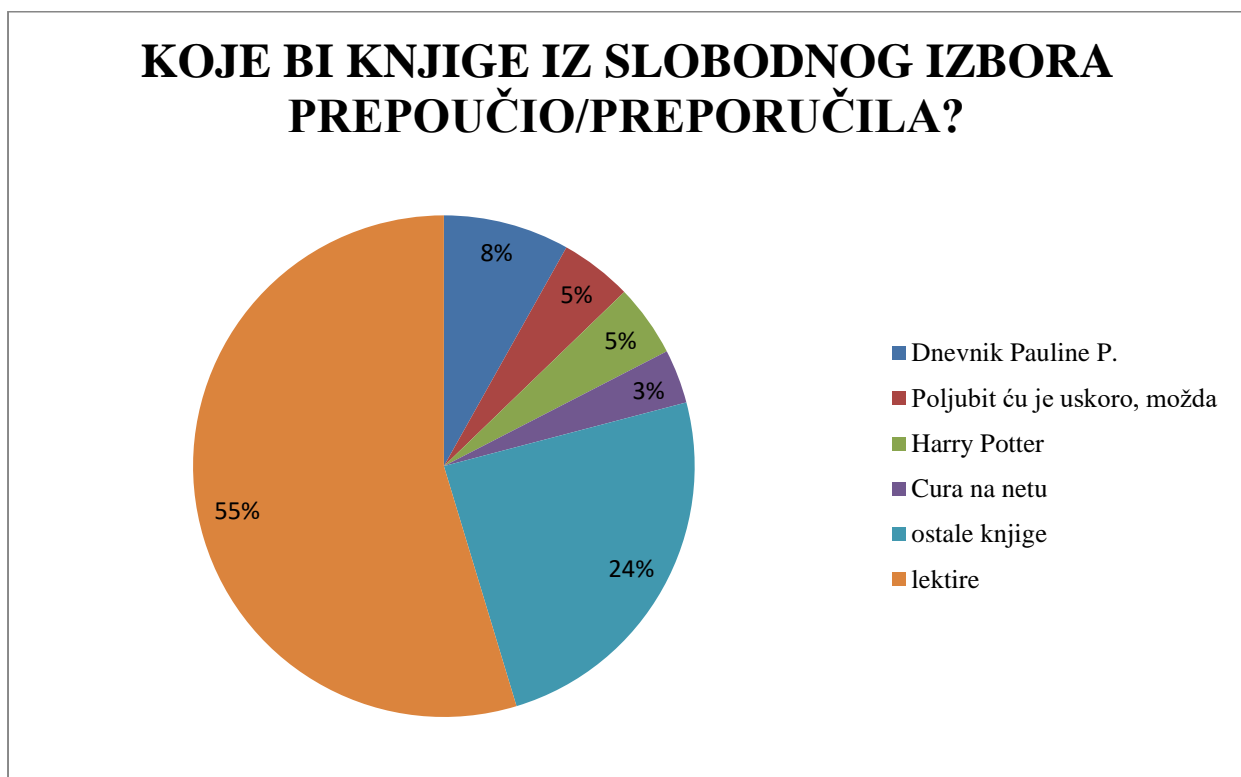
Slika 12. Omiljene lektire učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Kao i na prethodno pitanje, učenici su i na ovo odgovarali veoma raznoliko. Ipak, 14% ispitanika složilo se je da su im *Priče iz davnine* lektira koja im se je najmanje svidjela, što je zanimljivo obzirom da se je dio učenika složilo da im je to pak najdraža lektira. Razlozi zbog kojih im je tako mrska su nerazumljiv jezik, nezanimljivost radnje te duljina priča. 14% učenika također se je složilo i oko Šenoinih *Povjestica* (*Kugina kuća*, *Čuvaj se senjske ruke*, *Postolar i vrag*), a razlozi zbog kojih im se ne sviđaju su također nerazumljiv jezik te nezanimljiva radnja. Učenici su se još složili oko djela *Iz velegradskog podzemlja* te *Divlji konj*, a kao razloge navode tužan završetak te nezanimljivu radnju. Zanimljivo je kako se ukusi i interesi učenika razlikuju od učenika do učenika jer je dio lektira koje su neki ispitanici naveli kao omiljene, ostali naveli kao najmanje drage, a zanimljivi su i razlozi zbog kojih im se ne sviđaju. Tu se može primjetiti i učenikovo razmišljanje te je li shvatio poruku djela.

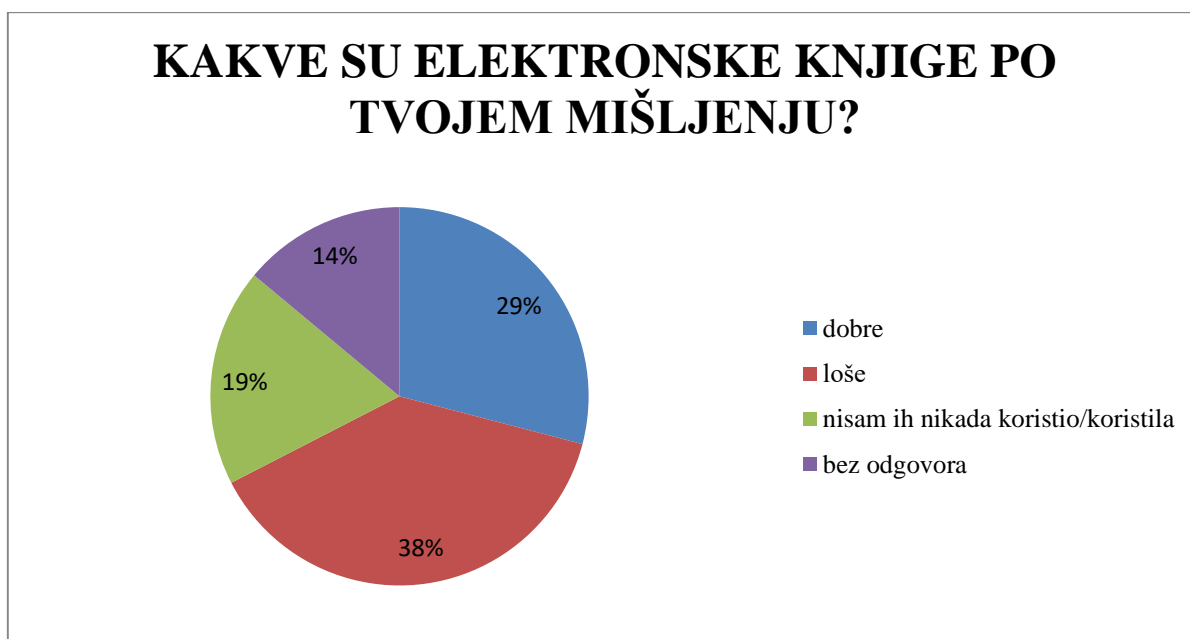
Slika 13. Lektire koje su se najmanje svidjele učenicima četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Ovo je pitanje, od svih, bilo najraznolikije, što govori da ispitanici imaju i veoma različite ukuse kada govorimo o čitanju. Knjige iz slobodnog izbora koje bi preporučili, a oko kojih su se složili su *Dnevnik Pauline P.*, *Poljubit ću je uskoro, možda*, *Harry Potter* te *Cura na netu*. Sanja Pilić je među osnovnoškolcima očito jako popularna jer osim *Dnevnika Pauline P.*, učenici su navodili i ostale njezine knjige (uglavnom nastavci *Dnevnika Pauline P.*). Činjenica da je više od pola ispitanika iz osnovne škole (55%) navela neki od lektirnih naslova kao preporuku iz *slobodnog* izbora, dovodi do zaključka da ispitanici ili ne čitaju pažljivo pitanja, ili zaista ne čitaju ništa drugo osim lektirnih naslova. Ipak, dio ispitanika (24%) dao je zanimljive preporuke što dokazuje da jedan dio, iako u manjini, čita knjige po slobodnom izboru. Neke od knjiga koje su učenici još navodili su: *Harry Potter*, *Sestrinsko prokletsvo*, *Bilješke jedne gimnazijalke*, *Furija*, *Twist na bazenu*, *Laži*, *Vanilla Sky*, *Izgubljena u prijevodu...*

Slika 14. Preporuke učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici

Većina je učenika navela da su elektronske knjige loše, odnosno izrazili su loše mišljenje o njima navodeći uglavnom zdravstvene razloge (šteti vidu, glavobolja). Osim toga, pojedini ispitanici su se složili da takve knjige otupljuju (*Elektronske knjige štetne su za oči, nećemo imati maštu i cijelo vrijeme ionako i ovako buljimo u ekrane po cijele dane.*)²⁶, a neke ispitanike zabrinjava da bi se zbog čitanja elektronskih knjiga moglo doći do zaborava prave knjige i *onog osjećaja kao kad čitaš pravu knjigu.*²⁷ Ispitanici koji su napisali da su e-knjige dobre kao razloge su uglavnom navodili jednostavnost upotrebe, to što ne moraju posjećivati knjižnicu, lakoću prenosivosti i dr. Dio ispitanika naveo je da nikada do sad nije koristio takve knjige što vodi ka pretpostavci da s njome vjerojatno nisu previše upoznati. Malen dio ispitanika nije ništa napisao što, pretpostavljam, znači da ne znaju kakva je to knjiga te koje su joj prednosti i mane.

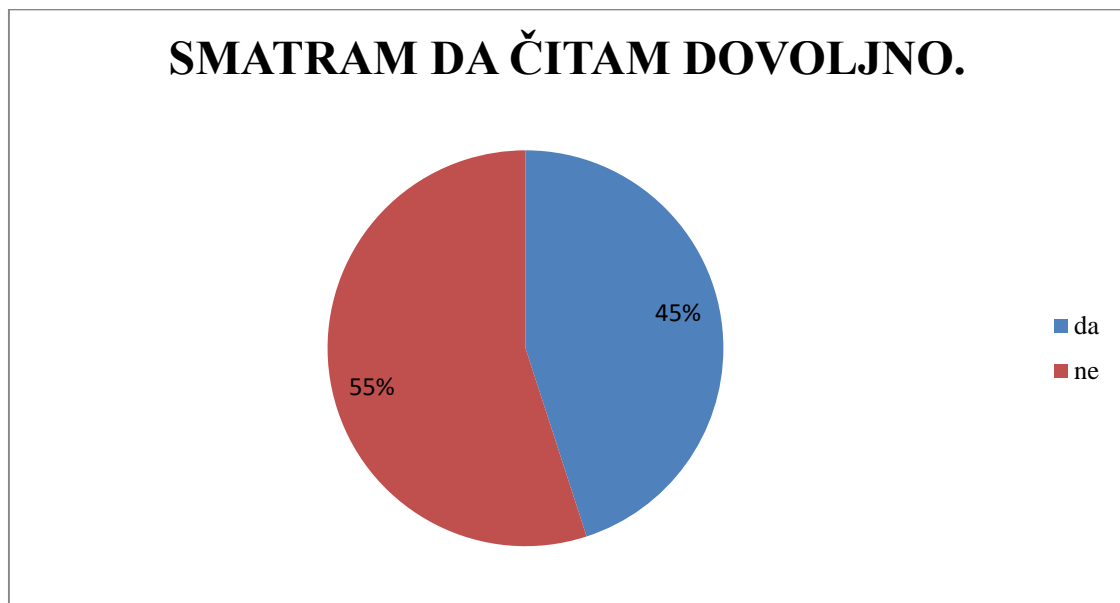
Slika 15. Mišljenje učenika četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici o elektronskim knjigama

²⁶ Učenica 8. razreda OŠ Zvonka cara u Crikvenici

²⁷ Učenica 6. razreda OŠ Zvonka cara u Crikvenici

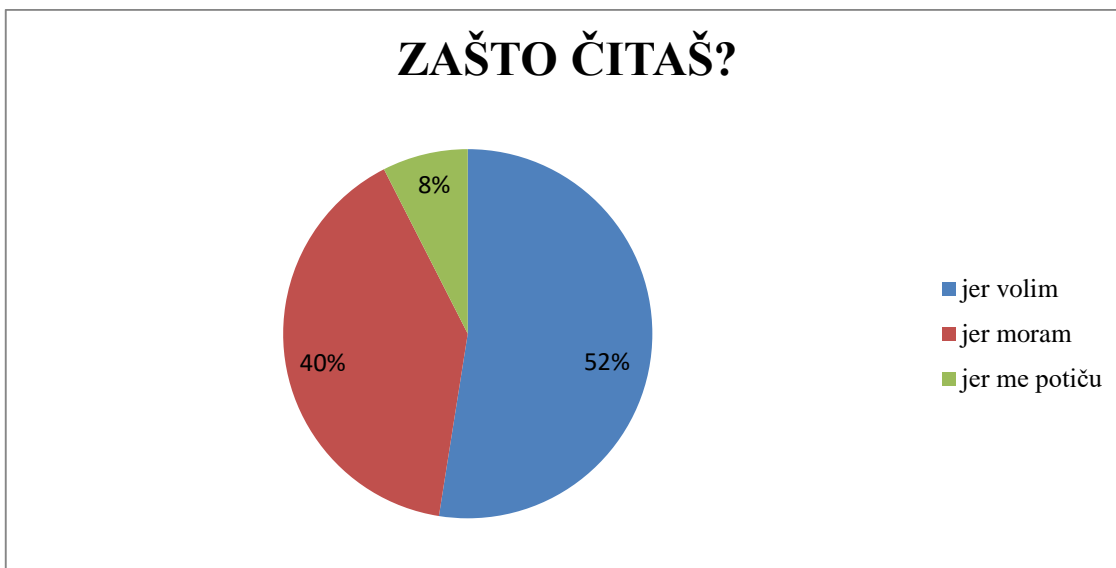
6.2. SREDNJA ŠKOLA

Polazišna pretpostavka da učenici ne čitaju dovoljno u ovom slučaju nije bila pogrešna. Više od pola ispitanika odgovorila je da smatra da ne čita dovoljno. Kao razloge su navodil nedostatak vremena i zahtjevnost gimnazijskog programa koji im ne dozvoljava previše slobodnog vremena za čitanje, iako bi to možda htjeli.

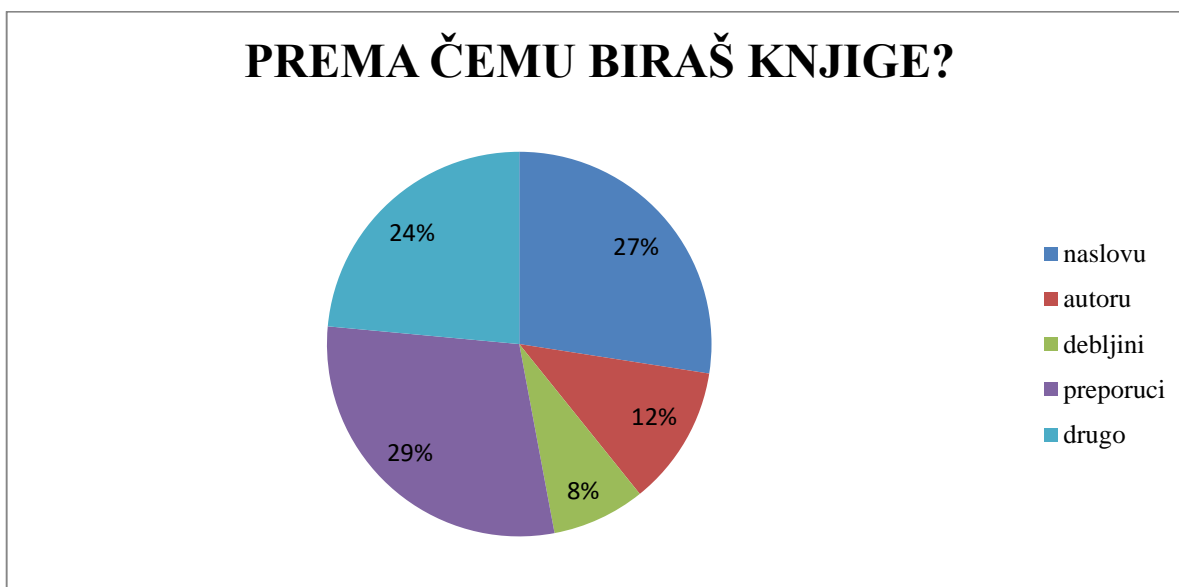
Slika 19. Odgovori učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici na pitanje *Smatrate li da čitate dovoljno?*

U ovom je slučaju početna pretpostavka bila pogrešna. Većina ispitanika ipak je navela da čita zato što voli, a ne zato što mora. Iako razlika između te dvije tvrdnje nije tako velika, ispostavlja se da učenici zaista čitaju zato što vole. To se ne podudara s rezultatom dobivenim na prethodno pitanje, gdje je većina ispitanika navela da smatra da ne čita dovoljno zbog nedostatka vremena ili volje za istim. Mali dio ispitanika naveo je da čita zato jer ga potiču osobe iz okoline. Najčešće su to obitelj, nastavnici te prijatelji.

Slika 20. Motivacija za čitanje učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Dio ispitanika odgovorio je da je debljina knjige ono prema čemu biraju knjige za čitanje (8%). Većina ispitanika ipak se je složila da knjige bira prema preporukama članova obitelji, prijatelja ili pak nekih internetskih portala. Osim preporuke, visoko na ljestvici kriterija prema kojima srednjoškolci biraju knjige našao se je i naslov. 24% ispitanika zaokružilo je odgovor *drugo* te naveo temu, sadržaj, žanr i popularnost kao presudni čimbenik pri biranju knjiga. Dio ispitanika odgovorio je da knjige bira i prema autoru (12%).

Slika 21. Kriteriji biranja knjiga učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

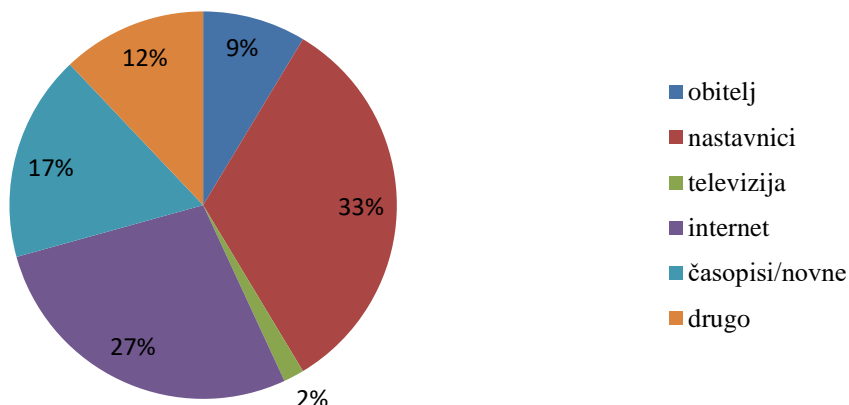
Pretpostavka da učenici čitaju najmanje jednu knjigu mjesečno, pri tome misleći na lektiru, pokazala se je točna – više od polovine ispitanih srednjoškolaca čita najmanje jednu knjigu mjesečno. 25% čita dvije do tri knjige, a tek 3% pročita više od tri knjige. Čak 15% ispitanika navelo je da uopće ne čita, što je zabrinjavajuća činjenica za učenika gimnazijskog programa.

Slika 22. Količina mjesečno pročitanih knjiga učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

U srednjoj školi na čitalačke navike učenika najviše utjecaja imaju nastavnici, odnosno profesori. Slijedi internet, zatim časopisi i novine. Obitelj se je našla iznenađujuće nisko na listi utjecja, s tek 9%. Mali broj ispitanika odgovorio je da na njega najveći utjecaj izvršava televizija, dok se je 12% ispitanika odlučilo za odgovor *drugo*. Ispitanici su uglavnom navodili da utječu sami na sebe zato jer uživaju u čitanju i to ih opušta. Osim toga, dio je naveo zanimanje za novoizašle knjige, emocije te prijatelje (*društvo*).

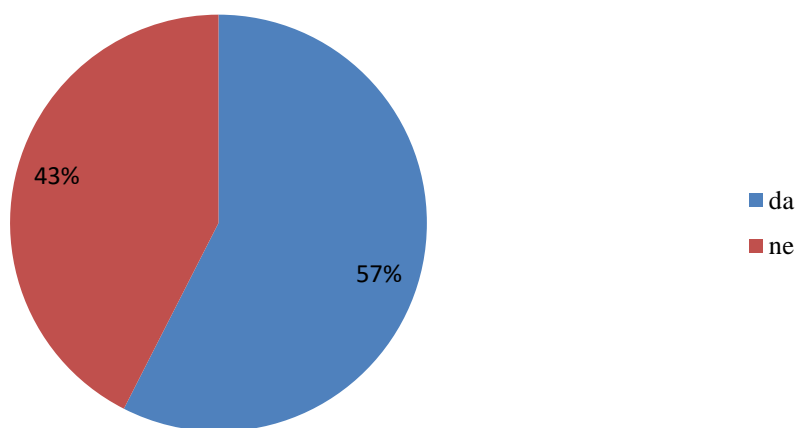
TKO UTJEČE NA TVOJE ČITANJE?

Slika 23. Tko najviše utječe na čitanje učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

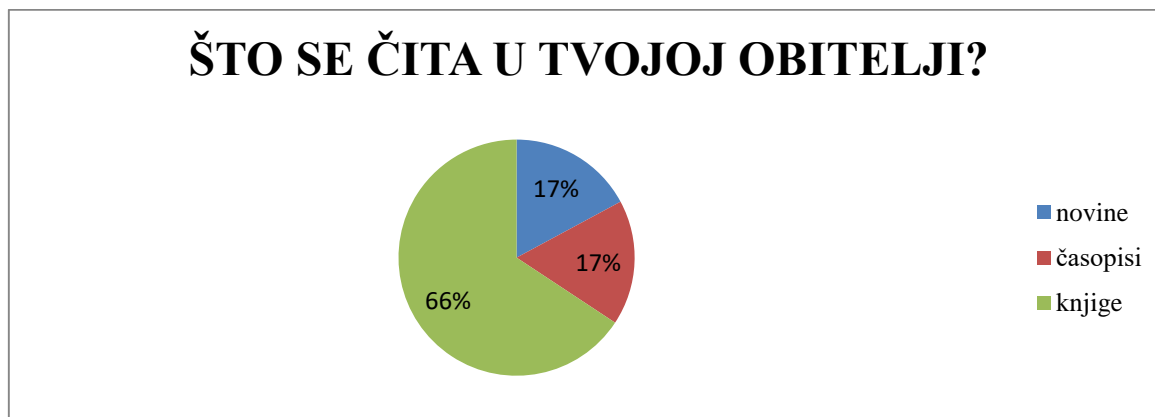
Više od pola ispitanika navelo je da se u njihovim obiteljima čita, što je bilo očekivano. Međutim, prilično velik broj ispitanika, čak 43%, naveo je da se u njihovim obiteljima ne čita, što nikako nije poticajna okolina za razvijanje čitalačkih navika mladih ljudi.

ČITA LI SE U TVOJOJ OBITELJI?

Slika 24. Čitalačke navike u obiteljima učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

U obiteljima u kojima se čita, čak 66% ispitanika navelo je knjige. Najčešće se spominju ljubavni, kriminalistički i znanstveno-fantastični romani. Novine i časopise čita jednak postotak članova obitelji ispitanika (17%).

Slika 25. Najčešće štiti u obiteljima učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Dobiveni rezultati na ovo pitanje u srednjoj školi bili su dosta ujednačeni. Jednak dio ispitanika najviše voli čitati znanstveno-fantastične i ljubavne romane (18%). Za krimice se je odlučilo 18% ispitanika, što se podudara i s postotkom za odgovore koji su svrstani pod *ostalo*. Vrste knjiga koje se nalaze u skupini *ostalo* su povijesni, humoristični, socijalni, erotski romani te drame, biografije i stripovi. Dio ispitanika naveo je avanturističke romane kao omiljenu vrstu knjige (12%). Najmanji dio ispitanika odlučio se je za romane za mladež (8%).

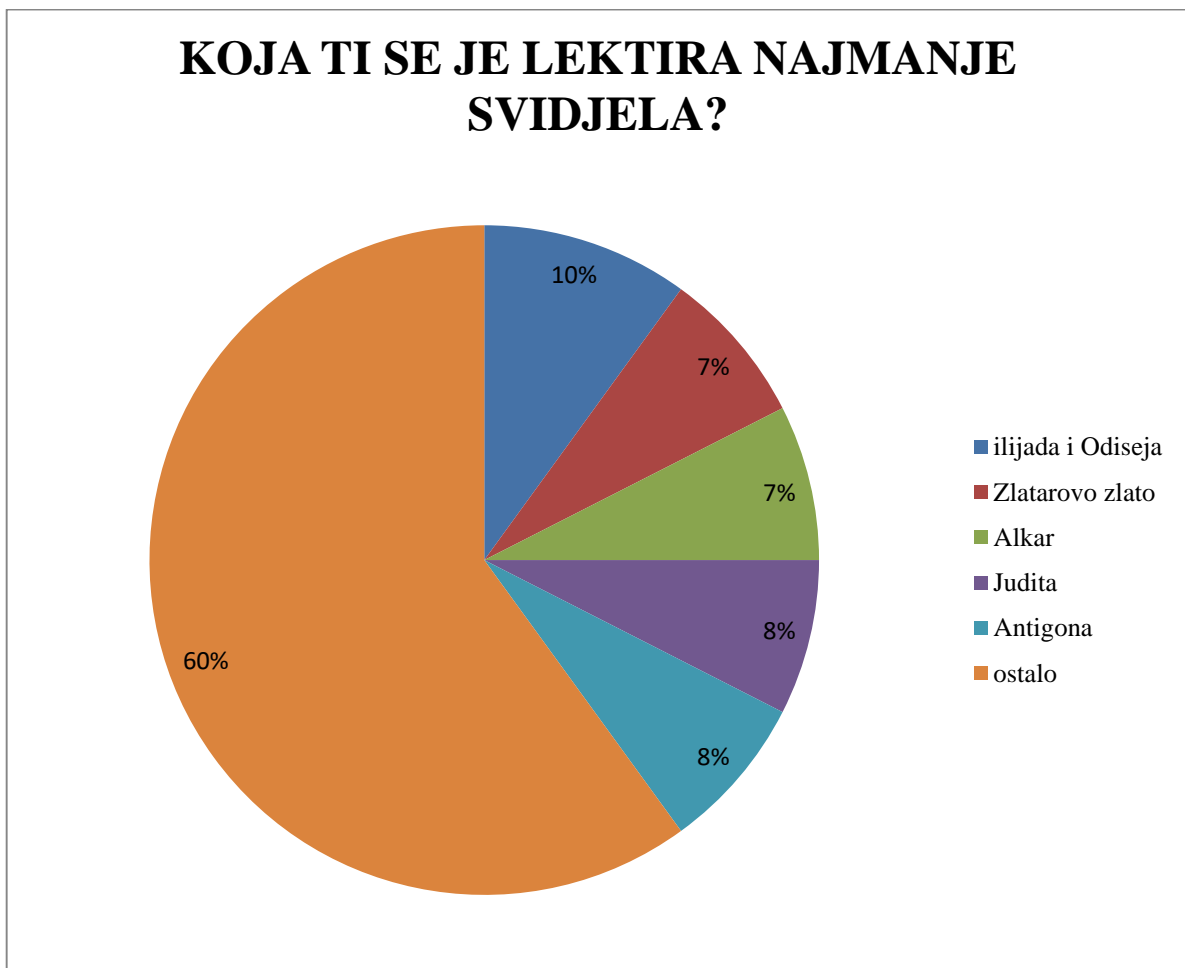
Slika 26. Omiljene vrste knjiga učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Tek se je manji dio ispitanika složio oko pojedinih lektira za koje su neveli da su im omiljene. Najdraža lektira crikveničkih gimnazijalaca je *Otac Goriot* s 13%, zatim *Divlji konj* s 12%, *Dnevnik Ane Frank* sa 7% te *20 000 milja pod morem* s 5%. Zanimljivo je primjetiti da se većina lektira oko kojih su se učenici složili nalazi na popisu obvezne lektire za osnovne škole, što govori o tome da su lektire u gimnazijama učenicima nezanimljive i teške za razumjeti. To nam pokazuje i jedini naslov koji se nalazi na popisu lektire za srednje škole, a koji se je našao i u ovom grafikonu – *Otac Goriot*. Ostali ispitanici napisali su neke druge lektire koje se nisu mogle svrstati jer su odgovori bili toliko raznoliki. Gotovo svaki ispitanik napisao je drugu lektiru, stoga su te knjige svrstane u skupinu *ostalo*. Neke od lektira koje su se još navodile su *Lovac u žitu*, *Družba Pere Kvržice*, *Trojica u trnju*, *Kraljević i prosjak*, *Crni mačak*, *Robinson Crusoe*, *Starac i more*, *Družba Pere Kvržice*...

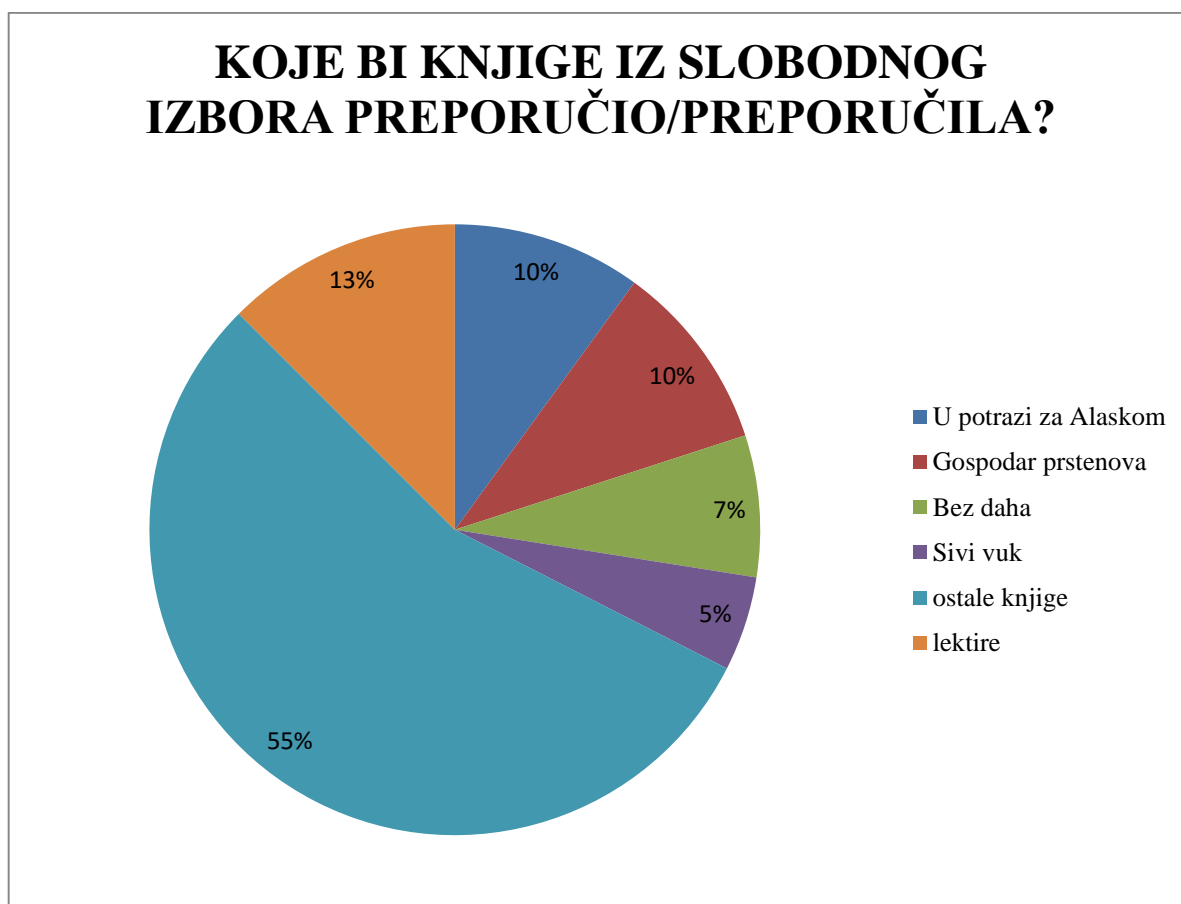
„Slika 27. Omiljene lektire učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Na listi lektira koje su se ispitanicima najmanje svidjele, a oko kojih su se složili, nalaze se *Ilijada* i *Odiseja* s 10%, *Zlatarovo zlato* i *Alkar* sa 7% te *Judita* i *Antigona* s 8%. Može se primjetiti da se uglavnom radi o knjigama povijesne tematike te jeziku koji je većini učenika teško shvatljiv i razumljiv, što su i naveli kao razlog zašto im se spomenute lektire nisu svidjele. I ovom je slučaju velik dio ispitanika napisao drugačiji odgovor pa su te knjige svrstane u skupinu *ostalo*, kao i u prethodnome pitanju. Neke od knjiga koje se učenicima ne sviđaju su *Oliver Twist*, *Veli Jože*, *Decameron*, *Hamlet*, *Patnje mladog Werthera*, *Dundo Maroje*, *Smrt smail-age Čengića*, *Povjestice...*

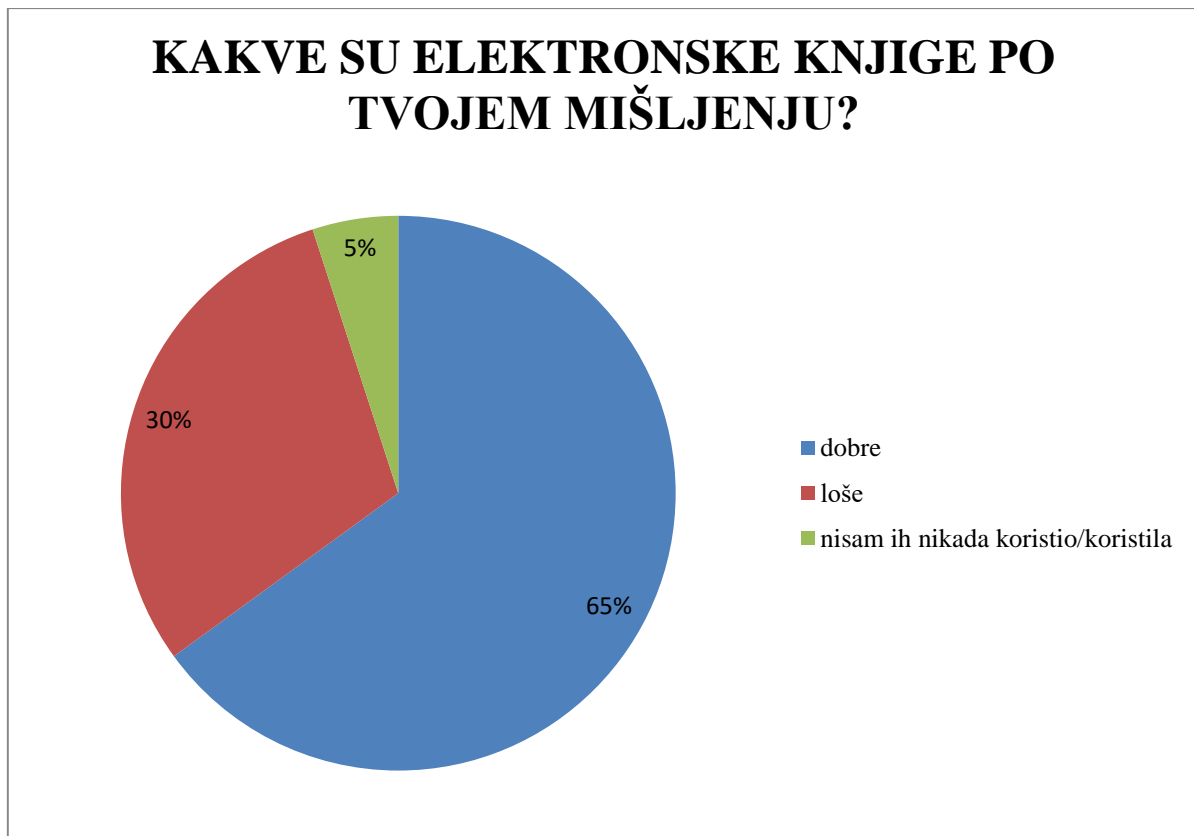
Slika 28. Lektire koje su se najmanje svidjele učenicima prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Kako je ispitanicima i u ovom odgovoru bilo dozvoljeno da napišu više odgovora, rezultati su ponovno bili veoma raznoliki. Ipak, dio ispitanika složio se je oko nekoliko knjiga, dok su ostale pridružene skupini *ostalo*. Najveći broj ispitanika preporučio bi *U potrazi za Alaskom* popularnog pisca Johna Greena, zatim *Gospodara prstenova* J. R. R. Tolkiena, *Bez daha* Maye Banks te *Sivog vuka* skupine autora. Neke od ostalih knjiga koje su srednjoškolci predlagali bile su *Jesam li spomeuo da te volim?*, *13 razloga zašto*, *Hobit*, *Čuvarica sestre*, *Nestala*, *Angelologija*, *Zimska priča*... Malen postotak ispitanika navodio je knjige koje se nalaze na obveznom popisu lektire te su te knjige svrstane u skupinu *lektire*. To nas opet dovodi do toga da se zapitamo čitaju li učenici zaista samo lektire pa nemaju što drugo za preporučiti, ili su brzopleti pri čitanju pitanja na koje trebaju dati odgovor.

Slika 29. Preporuke učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici

Više od polovine ispitanika podržava elektronske knjige i smatra da su dobre. Kao prednosti su im naveli lakoću korištenja, pronalaženja knjiga koje žele, prenosivost i ne odlazak u knjižnicu. 30% ispitanika smatra da su takve knjige loše, posebice za zdravlje *jer se jako kvare oči te se gubi čar knjige koja je još jedni preostali bijeg od realnosti.*²⁸ Malen broj ispitanika (5%) još se nije susreo s takvim tipom knjige.

Slika 30. Mišljenje učenika prvih i trećih razreda opće gimnazije dr. Antuna Barca u Crikvenici o elektronskim knjigama

²⁸ Učenica 3. razreda SŠ dr. Antuna Barca

7. USPOREDBA REZULTATA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

I u osnovnoj i u srednjoj školi među ispitanima je bilo više ženske, nego muške populacije. I u jednoj i u drugoj školi, većini je opći uspjeh, kao i uspjeh iz Hrvatskog jezika, izvrstan, a manjem broju vrlo dobar ili dobar. U srednjoj školi mali postotak učenika iz Hrvatskog jezika ima ocjenu dovoljan (2).

Na pitanje *Smatrate li da čitate dovoljno?* u osnovnoj školi ispitanici su većinom odgovorili *da*, dok je u srednjoj školi taj odgovor bio suprotan – ondje je većina odgovorila da smatra da ne čita dovoljno. Ranije je navedeno iz kojih je razloga tako, ali može se zaključiti da je srednjoškolski gimnazijski program zahtjevniji od onog u osnovnoj školi. Osim toga, vjerojatno i proces prilagodbe na novi program u srednjoj školi ima utjecaja na odgovore ispitanika, kao i nedostatak vremena uz sve obveze koje su ih dolaskom u srednju školu zatekle. Što se tiče motivacije za čitanje, početna hipoteza bila je da učenici čitaju zbog prisile, odnosno zato što moraju. Pri tome se naglasak stavlja na lektiru. Međutim, rezultati su i u osnovnoj i u srednjoj školi bili interesantni zato jer je većina ispitanika ipak odgovorila da čita zato što voli. Iako razlika između čitanja zbog ljubavi i čitanja zbog obveze nije velika, čitanje zbog prisile, odnosno obveze i dalje je zauzelo visoko mjesto (u obe škole preko 40%). Glavni razlog koji su ispitanici navodili bila je, očekivano, lektira, a zatim i strah da ne dobiju lošu ocjenu. Potrebno bi bilo istražiti zašto je lektira toliki *trn u oku* velikom broju ispitanika i zašto učenici na to gledaju kao na obvezu koju im je jako teško izvršiti i u kojoj uopće ne uživaju. Sasvim je jasno da na popisu lektire stoje naslovi i djela koja se neće svakome svidjeti, niti je to vjerojatno, ali kada bi se promijenio pristup učenika prema lektirama, vjerujem da bi i njihovo čitanje iz prisile postalo čitanje iz ljubavi.

Većina osnovnoškolaca knjige bira prema naslovu, dok se srednjoškolci vode preporukama. Iz dobivenog rezultata može se primjetiti zreliji način razmišljanja jer prema naslovu teško da se može išta doznati o djelu. Autor i debljina knjige kod većine ispitanika ne igra preveliku ulogu, ali je zato mnogo ispitanika navelo druge kriterije. U obe škole podudaraju se kriteriji biranja knjiga prema sadržaju i temi, dok su srednjoškolci još dodali i žanr. Tek je nekoliko ispitanika napisalo da knjige biraju prema koricama, odnosno ilustraciji, što je posve drugačije od izreke koja kaže *Ne biraj knjigu prema koricama!*

Očekivano, većina ispitanika i u osnovnoj i u srednjoj školi čita najmanje jednu knjigu mjesečno. I u ovom se slučaju misli na lektirne naslove. Rezultati se, stoga, poklapaju u obe škole. Dvije do tri knjige također čita podjednak broj učenika u osnovnoj i srednjoj školi, ali zato više od tri knjige pročita više osnovnoškolaca nego srednjoškolaca, što obzirom na gore navedeno ima smisla. Broj ispitanika koji uopće ne čita gotovo je dvostruko veći u srednjoj nego u osnovnoj školi. Treba li to pripisati obvezama, lošoj organizaciji vremena, *mržnji* prema čitanju ili možda nepoticačnoj okolini, nije navedeno.

Pitanje čiji se odgovori prilično razlikuju u osnovnoj i srednjoj školi jest pitanje o tome tko najviše utječe na njihovo čitanje. U osnovnoj školi, očekivano, najveći broj ispitanika naveo je nastavnike, a zatim obitelj. Mediji poput interneta, televizije, novina i časopisa kod njih nisu toliko zastupljeni. U srednjoj školi, također očekivano, visoko mjeseto zauzima internet, odmah poslije nastavnika. Ono što je iznenađujuće i neočekivano jest da se utjecaj obitelji srednjoškolaca nalazi veoma nisko na ljestvici utjecaja. Časopisi, novine i televizija kod njih imaju nešto više utjecaja nego u srednjoj školi, ali razlika nije velika. Treba spomenuti da je kao odgovor bilo ponuđeno da navedu i nešto drugo, odnosno mogućnost da učenici sami dopišu tko vrši najveći utjecaj na njih kada govorimo o čitanju i čitalačkim navikama. Odgovori se uglavnom podudaraju u obe škole – *sam/sama sebe potičem zato jer volim čitati*. Treba

primjetiti i velik utjecaj interneta kod srednjoškolaca. Razlika u njegovu korištenju kod osnovnoškolaca i srednjoškolaca ogromna je. Pretpostavka je da učenicima u osnovnoj školi nisu toliko dostupni svi sadržaji do kojih srednjoškolci mogu doći, a i učenike mlađih uzrasta vjerojatno okupiraju druge stvari koje nemaju veze s korištenjem interneta.

Pitanje koje je dalo zanimljive rezultate bilo je ono o čitalačkim navikama obitelji ispitanika. Polazišna pretpostavka bila je da se u obiteljima ispitanika uglavnom čita, što se je pokazalo točnim jer su ispitanici i u osnovnoj i u srednjoj školi naveli da njihovi ukućani čitaju. Taj je postotak bio nešto veći u osnovnoj školi. U svakom slučaju, obitelji u kojima se čita su pozitivno i poticajno okruženje za razvijanje čitalačkih navika. Učenici u čijim se obiteljima čita kao najčešće štivo navođene su knjige i u jednoj i u drugoj školi. Pod knjige ulaze uglavnom romani ljubavne, kriminalističke i znanstveno-fantastične tematike, ali i knjige o zdravlju, prehrani, povijesti i politici te biografije i enciklopedije. Novine više čitaju ukućani osnovnoškolaca nego srednjoškolaca, a časopisi se i u jednom i u drugom slučaju nalaze na posljednjem mjestu štiva koje se bira za čitanje.

Navođenje omiljenih vrsta knjiga dalo je brojne rezultate kako u osnovnoj, tako i u srednjoj školi. Osnovnoškolci najviše vole čitati dječje romane, dok su romani za mladež kod srednjoškolaca nisko na listi omiljenih vrsta knjiga. Ispitanici u osnovnoj školi osim knjiga za djecu vole čitati i avanturističke, kriminalističke te ljubavne romane, a velik se je broj odlučio i za stripove. Kod srednjoškolaca prevladava naklonjenost prema ljubavnim i znanstveno-fantstičnim romanima kao vrstama za koje se je opredijelio najveći broj ispitanika. Dio ispitanika u srednjoj školi naveo je i stripove, ali oni nisu ni upola toliko zastupljeni kao u osnovnoj školi gdje su pojedini ispitanici naveli da je to i jedino što čitaju. Pustolovne, odnosno avanturističke romane podjednako vole i osnovnoškolci i srednjoškolci, dok, primjerice, ljubavne romane

preferiraju srednjoškolci. Dobiveni rezultati istraživanja imaju smisla, obzirom da dolaskom u više razrede osnovne škole, zatim i srednje škole, se mijenjaju čitalački interesi.

Pitanje vezano za omiljenu lektiru donijelo je raznorazne rezultate, stoga, kako je već objašnjeno, dio rezultata koji se nije nikako podudarao, smješten je u rubriku *ostalo* i u osnovnoj i u srednjoj školi. Nijedna lektira oko koje se je veći broj ispitanika u osnovnoj školi složio, ne podudara se s onima iz srednje škole. Međutim, pojedini naslovi koji su smješteni u skupinu *ostalo*, poput *Divljeg konja*, *Priča iz davnina*, *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića*, *Trojice u trnju*, se podudaraju. To nam govori da su i srednjoškolcima u sjećanju ostale pojedine lektire iz osnovne škole koje su, vjerojatno, jednostavnije za čitanje i shvaćanje od onih srednjoškolskih. Što se lektira koje su im se najmanje svidjele tiče, također nema podudaranja. Ispitanici iz srednje škole ovaj put su navodili lektire koje su na popisu za srednje škole. Unatoč tome, u skupini *ostalo* nalazile su se neke lektire i iz osnovne škole, a koje im se nisu svidjele (npr. *Vlak u snijegu*, *Galeb Johnatan Livngstone*, *Lovac u žitu...*)

Preporuke knjiga iz slobodnog izbora također se razlikuju u obje škole, ali to je i bilo očekivano. Ispitanici srednje škole predlagali su ozbiljnije knjige, čak štivo za odrasle, dok su osnovnoškolci uglavnom predlagali knjige za djecu i mladež. Zanimljivo je da su i u jednom i u drugom slučaju ispitanici navodili lektire, doduše, u osnovnoj školi više nego u srednjoj. Takvi rezultati vode pretpostavci da učenici ili ne čitaju pažljivo što ih se pita ili jednostavno ne čitaju ništa osim lektira (ako i to).

Elektronske knjige su u osnovnoj školi, pogotovo kod mlađih ispitanika izazvale zabrinutost, pogotovo za zdravlje očiju pa je tako većina osnovnoškolaca navela da su e-knjige loše. Pretpostavka je da oni ipak nisu dovoljno dobri upoznati s onime što im takve knjige nude. U srednjoj školi rezultati su posve drugačiji jer je većina učenika navela da su elektronske knjige

dobre, ukazujući na sve prednosti koje ona ima u odnosu na *običnu* knjigu. Ipak, i u osnovnoj i u srednjoj školi našao se je dio ispitanika koji nikada nije koristio takve knjige. U osnovnoj školi čak je bilo anketa kod kojih ovo pitanje nije bilo odgovoreno, što vodi zaključku da nikada nisu niti čuli za elektronske knjige.

Zaključno, može se vidjeti *razvoj* učenika od osnovnoškolaca do srednjoškolaca, što se može primijetiti i po njihovu izboru knjiga, preporukama, čitalačkim utjecajima te načinu razmišljanja o elektronskim knjigama. Unatoč tome, bolje čitalačke navike imaju učenici osnovne škole, vjerojatno zbog manje školskih obveza. Čini se da je i atmosfera u osnovnoj školi nešto prisnija pa i to ima utjecaja na čitalačke navike. S druge strane, srednjoškolci su zatrpani brojnim obvezama, novom okolinom i programom, posebice u prvom razredu. Stariji srednjoškolci su se već navikli na takav tempo, ali svejedno ne pronalaze dovoljno vremena za čitanje. Nešto bi se trebalo promijeniti kako bi svi učenici, ili barem većina, imala vremena da mjesečno pročita više od jedne knjige koja im je obvezna.

8. ZAKLJUČAK

Iako su se određene pretpostavke o čitalačkim navikama učenika osnovne i srednje škole u Crikvenici pokazale netočnima, i iako prema rezultatima ovog istraživanja učenici ipak čitaju zato jer vole, ostaje pitanje što s onim učenicima koji su naveli da ne čitaju dovoljno i da čitaju zato što moraju. Kako potaknuti te učenike da više čitaju? Spomenula sam da je lektira učenicima velika muka i zato smatram da je potrebno izaći učenicima u susret na način da mogu sami izabrati neke lektire jer u suprotnome, inzistiranje na čitanju djela koja ih uopće ne zanimaju, izazvat će revolt i učenici će prestati čitati i ono malo što su do sada čitali. To je također jedna od bitnih stavki na kojima bi trebalo raditi – potrebno je ispunjavati sve četiri svrhe čitanja i tako utjecati na stvaranje i unapređivanje čitalačkih navika učenika kako bi oni jednog dana postali uspješni čitači kojima čitanje ne predstavlja muku, već radost.

Uloga knjižnice u promicanju čitanja također je velika. Njezino djelovanje na području odgoja, obrazovanja i kulture može se svesti na osmišljavanje raznolikih projekata, radionica, seminara što doprinosi vođenju kulturne politike koja se odnosi na opismenjavanje ljudi. U crikveničkoj Gradskoj knjižnici odnedavno su uvedene pričaonice za djecu i radionice za svaku dob. Osobito je djeci zanimljiva pričaonica. Svakog četvrtka djeca dolaze na slušanje nove priče, a iz razgovora s knjižničarkama doznala sam da su pričaonice vrlo posjećene. Osim toga, knjižnica nudi i mogućnost učlanjenja u *Dječji čitateljski klub Biblice* koji osim uobičajenih sastanaka, organizira i razne predstave.

U konačnici, možda bi se status književnosti trebao mijenjati. Nastava književnosti ima dvije zadaće: razvijanje čitateljskog odgoja i jezičnog izražavanja učenika. *Smisao nastave književnosti u osnovnoj školi u prvome je redu odgojni i estetski* (Visinko, 2010, 17). Didaktička teorija umjetničke

sadržaje smješta u obrazovne. Ovladavanje jezikom neke umjetnosti svrstava se u umjetničko obrazovanje, i u tome smislu je to najvažnija obrazovna dimenzija. Stručnjaci za književnost i metodičari u posljednje vrijeme nastoje uspostaviti bolje ciljeve osnovnoškolske i srednjoškolske nastave književnosti. O tome govore sadržaji Kurikula za nastavni predmet Hrvatski jezik koji je trenutno u nastajanju.

Dakle, iz svega navedenoga može se primjetiti da poticaja ne nedostaje, a jedino što stoji na putu između učenika, knjige i kvalitetnih čitalačkih navika jest shvaćanje da *Nijedna knjiga nije tako loša, da ne bi za nešto bila korisna.* (Plinije mlađi).²⁹

²⁹ <http://citati-izreke.net/Knjige.html>

9. SAŽETAK

Ovaj diplomski rad, *Čitalačke navike učenika osnovne i srednje škole (Reading habits of students in elementary school and high school)* bavi se istraživanjem čitalačkih navika učenika. U istraživanju je uporabljena metoda ankete, a sudjelovali su učenici četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole Zvonka Cara u Crikvenici te učenici prvog i trećeg razreda opće gimnazije Srednje škole dr. Antuna Barca. Cilj istraživanja bio je potvrditi ili opovrgnuti neke od polazišnih pretpostavki te saznati više o čitalačkim navikama crikveničkih učenika. Istraživanje je pokazalo da većina učenika ipak čita zato što voli, mada je i velik dio učenika izrazio nezainteresiranost za čitanje. Zato bi bilo dobro provesti detaljnija istraživanja kojima bi se utvrdili razlozi takvog odnosa prema čitanju te uspostavila moguća rješenja za taj problem. Rezultati ovog istraživanja zanimljivi su zato jer pokazuju kako učenici razmišljaju o čitanju, koliko čitaju i zašto čitaju, što nam, dakle, govori o njihovim čitalačkim navikama. Odgovori ispitanika mogli bi biti od koristi učiteljima i nastavnicima koji bi se željeli približiti razmišljanju svojih učenika te na taj način kreativnije i zanimljivije pripremati buduće satove iz nastave književnosti.

9.1. KLJUČNE RIJEČI

Čitanje (*reading*), čitalačke navike (*reading habits*), osnovna škola (*elementary school*), srednja škola (*high school*), lektira (*readings*), povijest čitanja (*history of reading*), čitalački utjecaji (*reading influences*).

10. LITERATURA

1. Bučević-Sanvincenti, L. Čitanje kao ključni čimbenik razvoja hrvatskog društva. Knjižnice grada Zagreba, Matična služba, Zagreb: 2006.
2. Conjar, B., Lukšić, Z. Preferencije za čitanje i poticanje na čitanje poezije učenika predmetne nastave Osnovne škole Grabrik u Karlovcu. Stručni članak, 2011.
3. Čičko, H. Pristupiti čitanju lektire na drugačiji način. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb,: Knjižnica grada Zagreba, 1999.
4. Maleš, D.; Stričević, I. Roditeljsko poticanje čitalačkih vještina u djece predškolske dobi. // Napredak, 144 (2003), 2
5. Manguel, A. Povijest čitanja. Zagreb: Prometej, 2001.
6. Mendeš, B. Početna nastava čitanja i pisanja – temelj nastave hrvatskog jezika. //Magistra Iardetina 4(4) 2009.
7. Nenadić-Bilan, D. Igra i čitanje u predškolskoj dobi. // Kako razvijati kulturu čitanja: zbornik/ priredila Ranka Javor. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1999.
8. Pjanić, R. Motivirati na čitanje, motivirati čitanjem. // Prikazi, osvrti i ocjene, Hrvatski, god. VII., br. 2, Zagreb, 2009.
9. Stipčević, A. Povijest knjige. Zagreb: Matica hrvatska, 2006.
10. Visinko, K. Čitanje – poučavanje i učenje. Zagreb: Školska knjiga, 2014.
11. Visinko, K. Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija. Zagreb: Školska knjiga 2005.

Izvori na mrežnim stranicama:

12. Bubić, A. Osnove statistike u društvenim i obrazovnim znanostima, Filozofski fakultet u Splitu.

URL:

http://marul.ffst.hr/~abubic/nastava/statistika/statistika_prirucnik_ucitelji.pdf

13. Grosman, M., Čitatelji i knjižvnost u 21. st.

URL: <http://www.azoo.hr/images/izdanja/citanje/09.html>

14. <http://citati-izreke.net/Knjige.html>

15. <http://klokanica.24sata.hr/skolarci/slobodne-aktivnosti/15-razloga-zastobi-djeca-trebala-citati-knjige-1713#>

16. <http://www.educentar.net/Vijest/10364/10-razloga-zasto-je-citanje-dobro/>

17. <http://www.stratego.hr/2015/05/22/24-sjajna-razloga-zasto-trebate-citati-vise-knjiga/>

18. <http://www.tportal.hr/kultura/knjizevnost/418495/Novi-popis-lektire-podijelio-profesore-od-odusevljena-do-zgrazanja.html>

19. <https://www.srbijadanas.com/clanak/mudre-misli-deset-razloga-zasto-treba-da-citamo-knjige-13-09-2015>

20. Pikić, A. Metodologija anketnog istraživanja, Knjižnica Filozofskog fakulteta u Zagrebu

URL: https://www.academia.edu/1194241/Methodologija_anketnog_istrac5%A3ivanja

21. Šakor, M. Poticaju razvijanju čitateljskih navika adolescenata.

URL: <file:///C:/Users/Katarina%20Prof/Downloads/razvijanje%20citalackih%20navika%20adolescenata.pdf>

22. Vladilo, I. Lektira – radost čitanja ili tortura.

URL: <http://freeri.htnet.hr/knjiznicavijece/moj%20web/knjiznica%20strojarske%20skole/LEKTIRAzbornik.doc> (2013-06-12)

11. PRILOZI

11.1. ANKETA

Ova se anketa provodi s ciljem prikupljanja podataka o čitalačkim navikama učenika osnovnih i srednjih škola. Prikupljeni podaci služit će za pisanje diplomskog rada *Čitalačke navike učenika u osnovnim i srednjim školama*.

Molim Vas da na pitanja odgovarate iskreno i precizno te potpunim rečenicama.

Hvala!

Katarina Kružić, apsolvantica na studiju Hrvatskog jezika i književosti

Škola: OŠ / SŠ Razred: _____ Spol: M Ž Opći uspjeh:
5 4 3 2 1 Uspjeh iz HJ: 5 4 3 2 1

1. Mislim da čitam dovoljno. Obrazloži.

DA

NE

2. Opredijeli se za jednu od tvrdnji:

a) Čitam zato jer volim čitati.

b) Čitam zato jer moram. (Navedi

razloge: _____
_____)

c) Čitam zato jer me potiču osobe iz okoline. (Navedi

tko: _____)

3. Knjige biram prema (možeš zaokružiti više odgovora):

a) naslovu

b) autoru

c) preporuci (Čijoj?)

_____)

d) debljini knjige

e) nečemu drugom (Čemu?)

_____)

4. Mjesečno pročitam:

a) najmanje jednu knjigu

b) dvije-tri knjige

c) više od tri knjige

(Koliko? _____)

_)

d) uopće ne čitam

5. Na moje čitanje pretežito utječe (možeš zaokružiti više odgovora):

a) obitelj

b) nastavnici

c) televizija

d) internet

e) časopisi i novine

f) drugo (Što?)

_____)

6. U mojoj se obitelji čita.

DA

NE

Ako se u tvojoj obitelji čita, navedi što se čita.

7. Navedi koje su tvoje omiljene vrste knjiga.

8. Koja je bila tvoja omiljena lektira? Obrazloži.

9. Koje ti se lektire nisu svidjele? Obrazloži.

10. Koje bi knjige iz svog slobodnog izbora preporučio/preporučila ostalima za čitanje?

11. Jesu li elektroničke knjige, po tvom mišljenju, dobre? Koje su joj prednosti, a koje mane?

Želiš li dodati koji svoj komentar, slobodno napiši.

ZAHVALE

Prije svega željela bih zahvaliti svojoj mentorici, prof. dr. sc. Karol Visinko koja mi je savjetima pomogla u izradi ovog diplomskog rada i zbog koje sam se odlučila na pisanje rada upravo iz Metodike jezičnog i književnog odgoja i obrazovanja.

Također, zahvaljujem i mojim bivšim učiteljima, nastavnicima i profesorima, a posebno profesoricu Marijani Marić te profesoricu Ljiljani Butković koje su me se rado sjetile i pomogle mi pri provođenju anketa za istraživački dio ovog rada.

Zahvaljujem i svojoj dragoj kolegici Ivani, s kojom sam proživjela većinu svojih studentskih muka i koja mi je putem postala veoma dobra prijateljica. Zahvaljujem i svim mojim dobrim prijateljima koji su sa mnom prolazili studentske dane.

Posebno zahvaljujem svojim roditeljima, mami Zorici i tati Ivanu, sestri Luciji i baki Anici koji su mi uvijek pružali podršku i bili uz mene. Najveću zaslugu za sve što sam postigla pripisujem upravo njima.